

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินอรตวิทยาลัย
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
SCHOOL ADMINISTRATION OF BUDDHIST WAY OF LIFE
IN CHINOROTVIDHAYALAYA SCHOOL, BANGKOKNOI
DISTRICT, BANGKOK

นางสาวมณีรัตน์ เมียส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารโรงเรียนวิถีสอนโรงเรียนชินรตวิทยาลัย
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

นางสาวมณีรัตน์ เมียส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

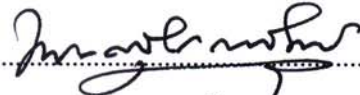
**SCHOOL ADMINISTRATION OF BUDDHIST WAY OF LIFE
IN CHINOROTVIDHAYALAYA SCHOOL, BANGKOKNOI
DISTRICT, BANGKOK**

Miss Maneerath Maes

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, พศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูปลัดปริยัติวิวัฒน์, ดร.)

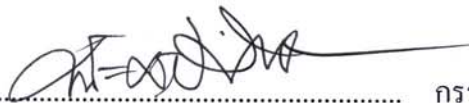
กรรมการ

(ดร.สุเทพ เสวตพงษ์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(พระครูปลัดमारุต วรมงคลโต, ผศ.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ประธานกรรมการ

พระครูปลัดमारุต วรมงคลโต, ผศ.

กรรมการ

ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
- : นางสาวฉวีรัตน์ เมียส
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ปธ.๓, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
- : พระครูปลัดमारุต วรมงคลโต, ผศ. พธ.บ., M.A., M.Ed.
- : ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, B.A., M.Ed., Ph.D.
- วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน ๑๒๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และ One-way Anova โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารและครูในการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับคือ ด้านการบริหาร ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร และ ด้านวัสดุอุปกรณ์

การเปรียบเทียบ การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า

๑. ผู้บริหารและครูที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัยเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ขอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีความคิดต่อการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

Thesis Title : A school Administration of Buddhist Way of live in Chinorot
Vidhayalaya Shool

Researcher : Miss Manneerat Meas

Thesis Advisory Committee :

: Asst Prof. Dr. Suddhipong Srivichai Pali III, B.A., M.ED., Ph.D.

: Asst Prof. Phrakrupladmarut Varamangkalo B.A., M.A., M.Ed.

: Asst., Prof., Dr. Intha Siriwan, B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : March 19, 2012

Abstract

This research aims to study the school administration and the comparison of administration of Buddhist view school at Chinorot Vidyalaya School, Bangkok Noi, Bangkok. This is a survey research focusing on the population which consists of the executives and teacher for 124 persons. The tool used for this research is the the questionnaire of value estimation. The statistic used for research concern means, standard deviation using T-test and one -way ANOVA with the statistic significant at 0.05 level.

The result of research

The result of research study is found that the executive and teacher have administered the Buddhist view school at Chinorot Vidyalaya School, Bangkok Noi, Bangkok. For the general view, it is at high level in all part counting from the most to the least level that is from the executive, support of executives and material respectively.

Concerning the comparison of the school administration of Buddhist view school at Chinorot Vidyalaya School. Bangkok Noi, District Bangkok, it has been categorized according to the person factor depending on the opinions of the executives and teacher found that

1. The executive and teachers with differ sex, age and education's degree have different opinions toward the executive of Chinorot Vidyalaya School, Bangkok Noi, District Bangkok with statistic importance at 0.05 level. So the hypothesis stipulated is admitted.

2. The executives and teacher with different experience have the opinions toward the school administration of Buddhist view school at Chinorotvidyalaya school, Bangkok Noi, District Bangkok. The research result is found that it is not so different with the statistic importance at 0.05 levels. So the hypothesis stipulated is denied.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พระครูปลัดมาตุต วรรณกุล โส, ผศ. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแล เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญประกอบไปด้วย ศาสตราจารย์ ดร.จันทก อภิวัฒน์สิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรียงชัย หมั่นชนะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก ผศ. บุญเลิศ จีร์ภัทร์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไขให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

อนึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูโรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครทุกท่าน ให้แก่ผู้วิจัย และให้โอกาสผู้วิจัยได้ให้เข้าไปศึกษา และเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย ขอขอบคุณพระมหาสุริยา วรเมธี ผู้ดูแลด้านภาษาอังกฤษ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๕ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ-แม่ และพระมหาชนนเศรษฐ์ ดิग्ขวิโร (สรนอก) ที่ได้สนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาด้วยดีเสมอมา อาจารย์สุทิศ สวัสดิ์ ที่ทุ่มเทสละเวลาช่วยงานวิจัยครั้งนี้ คุณอาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ประสาทวิทยาการ ประสบการณ์ ให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เป็นกำลังใจ ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชา เป็นกตเวทิตาคุณแด่มารดา บิดา ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่องรวมทั้งคุณอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนเป็นผลสำเร็จด้วยดียิ่ง

นางสาวฉัตรรัตน์ เมียส

๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ สมมติฐานในการวิจัย	๖
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ฉ
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ โรงเรียนวิถีพุทธ	ฉ
๒.๑.๑ ความหมายของ โรงเรียนวิถีพุทธ	ฉ
๒.๑.๒ กรอบความคิดรูปแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ	๑๒
๒.๑.๓ รูปแบบของ โรงเรียนวิถีพุทธ	๑๓
๒.๑.๔ แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ	๑๔
๒.๑.๕ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้	๑๕
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๗
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ๗ ด้าน	๒๒
๒.๓.๑ ปัจจัยด้านการบริหาร	๒๓
๒.๓.๒ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษา	๓๐
๒.๓.๓ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	๓๖
๒.๓.๔ ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร	๔๐

๒.๓.๕	ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน	๔๔
๒.๓.๖	ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๔๗
๒.๓.๗	ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู	๔๕
๒.๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓	วิธีการดำเนินการวิจัย	๖๓
๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๓
๓.๒	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๖๓
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๔
๓.๔	การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๖๔
๓.๕	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๕
๓.๖	การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย	๖๕
๓.๗	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๖
บทที่ ๔	ผลการศึกษา	๖๘
ตอนที่ ๑	การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๕
ตอนที่ ๒	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียน วิถีพุทธแต่ละด้านและพิจารณาเป็นรายชื่อโดยภาพรวม	๗๑
ตอนที่ ๓	วิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โดยพิจารณาเป็นรายชื่อ	๗๒
ตอนที่ ๔	วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรส วิทยาลัยเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของผู้บริหาร และครู จำแนกตามเพศ คือ เพศชาย ๕๐ คน และเพศหญิง ๗๔ คน ตามความแปรปรวนทางเดียว One – Way Anova	๗๕
ตอนที่ ๕	การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร	๘๕
บทที่ ๕	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๘๗
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๗
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๕๐
๕.๓	ข้อเสนอแนะทั่วไป	๕๓

บรรณานุกรม	๕๕
ภาคผนวก	๑๐๕
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๖
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๑๔
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๒๐
ภาคผนวก ง หนังสือแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครู สอน โรงเรียนวิถิ จำแนกตาม เพศ	๖๕
๔.๒	แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอน โรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามอายุ	๖๕
๔.๓	แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอน โรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตาม วุฒิการศึกษา	๗๐
๔.๔	แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอน โรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตาม ประสบการณ์ในการสอน	๗๐
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสอน ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โดยภาพรวม	๗๑
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสอน ที่มีต่อการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการบริหาร	๗๒
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน	๗๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	๗๔
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการสนับสนุนของ ผู้บริหาร	๗๕
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียน การสอน	๗๖
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียน การสอน	๗๗
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านประสบการณ์การสอน	๗๘

๔.๑๓	เปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ๗ ด้าน จำแนกตามเพศ	๗๘
๔.๑๔	เปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ๗ ด้าน จำแนกตามอายุ	๘๐
๔.๑๕	เปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่	๘๑
๔.๑๖	เปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๘๒
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกประสบการณ์การสอนของครู	๘๔
๔.๑๘	ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย	๘๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนถือว่า มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาคือความรู้ และปลูกฝังค่านิยม ทักษะ ทศนิยม ความเชื่อต่าง ๆ แก่เด็กนักเรียนและเยาวชน โดยครูมีภาระหน้าที่ในการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน หรือกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้ โดยเน้นทางด้านพุทธิศึกษา เป็นการให้ความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ^๑

ในอดีตอันยาวนานของการศึกษาไทย มีรากฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนกุลบุตรธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลาย แต่อาจไม่เป็นระบบของการศึกษาบังคับอย่างในปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มเหินห่างจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพุทธธรรม จากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีตด้วยคุณค่าอันอันนิตย์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรม และระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ประกอบกับตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้พยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษามาโดยตลอด จากรายงานความสามารถในการแข่งขันของประเทศเปรียบเทียบกับสังคมโลก ๔๕ ประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔ พบว่าปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยได้ถูกจัดไว้อันดับที่ ๓๑ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้อันดับที่ ๔๑ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้อันดับที่ ๓๖ ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้อันดับที่ ๓๕ และปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้อันดับที่ ๓๘ โดยเห็นว่าประเทศไทยอยู่ในกลุ่ม ๑๐ ประเทศสุดท้ายเกือบทุกปี^๒

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ศึกษาความสามารถในด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยเกี่ยวกับการทำข้อสอบคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของ

---

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^๒ คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, ความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศ. ๒๕๔๔. (อัคราณา)

สมาคมนานาชาติ เพื่อการประเมินผลทางการศึกษาพบว่า เด็กไทยทำคะแนนได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบ ที่ใช้ทักษะพื้นฐานเช่น การบวก ลบ คูณ หาร หรือข้อสอบที่ใช้ความจำแต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็น โจทย์ปัญหาที่ต้องคิดวิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นคำพูด ในขณะที่ความสามารถดังกล่าว เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันนอกจาก รายงานผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของเด็กไทยอยู่ในระดับต่ำแล้ว ทางด้านจริยธรรม คุณธรรมและความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจก็อยู่ในสถานะเสี่ยง เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างของปัญหา ยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดในสถานศึกษา การถูกทำร้ายร่างกายของเด็ก ปัญหาอาชญากรรมที่เด็กเป็นผู้ก่อขึ้น จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ หรือจริยธรรม คุณธรรม” และสืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๕ ได้มีที่ประชุมปรึกษาหารือถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลเพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทยให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด จึงได้มีแนวคิดจัดตั้ง โครงการโรงเรียนวิถีพุทธขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับโรงเรียนอื่นที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

โรงเรียนวิถีพุทธจึงถือเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้นำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้ง อีกทั้ง ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคณะได้ไปกราบขอคำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถีพุทธ จากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูง ได้ไปกราบขอคำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้จาก พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งนิมนต์ ท่านมาให้ออกคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรก ในวันที่ ๒๕-๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๖ เป็นการประชุมหารือเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธเป็นครั้งแรก มีพระภิกษุและฆราวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมประชุม ประมาณ ๓๐ รูป/คน ได้ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสำคัญ ของการจัดโรงเรียนวิถีพุทธ และในวันที่ ๑-๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นการประชุมหารือครั้งที่ ๒ มีพระภิกษุและฆราวาส ร่วมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินการต่อจากหลักการที่ได้ข้อสรุปไว้แล้วประมาณ ๕๐ รูป/คน จากการประชุมใหญ่ ๒ ครั้ง ทำให้ได้ข้อสรุปโรงเรียนวิถีพุทธในเรื่องสำคัญคือ กรอบความคิดแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ และแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธทาง

กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดีเก่งมีความสุขอย่างแท้จริง^๕ ตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้ มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่น ๆ ในวงกว้างต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของประเทศไทยโดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูปการศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือทั้งในภาครัฐและเอกชนปรับระบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๕

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทย ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธคือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ^๖ พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกฝนให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือ การกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ในทุกระดับ ยังผลผู้ศึกษาเองมีความสุขช่วยให้สังคมมีความสุข^๗

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลัก เป็นระบบการศึกษา ๓ ประการเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการฝึกหัด

^๕ คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ ๕ ตามมติคณะรัฐมนตรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒.

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๗๖.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ผู้การศึกษาแนวทางพุทธ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๖.

อบรมเพื่อพัฒนากาย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจิตใจ และปัญญา ไตรสิกขา นี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกมีความง่ายยากตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องทีละเอียดซับซ้อน ที่อยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้^๔

จากข้อมูลสถิติจำนวนโรงเรียนในจังหวัดอ่างทอง มีทั้งหมด ๑๗๕ โรงเรียน พบว่ามีโรงเรียนในจังหวัดอ่างทองที่สมัครโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวนทั้งสิ้น ๕๐ โรงเรียน ซึ่งยังถือว่าไม่มากนักเพียงร้อยละ ๒๗.๕ จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นที่ปรึกษาของเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธนำร่องในจังหวัดอ่างทอง และได้ทำกิจกรรมกับเครือข่ายเยาวชนในจังหวัดอ่างทองมาโดยตลอด ซึ่งเห็นว่านักเรียนในจังหวัดอ่างทองนั้นมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอยู่พอสมควร และมีความศรัทธาเลื่อมใสในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีที่สำคัญนักเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก ถ้าได้รับการเอาใจใส่ดูแลและให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการเสนอ คิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ^๕

เพราะฉะนั้น การที่ได้มีโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเกิดขึ้นมานั้น ถือเป็นโอกาสอันดีที่จะทำการศึกษาและพัฒนา เพื่อให้เกิดการดำเนินการเป็นวงกว้างและเพิ่มจำนวนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร และครูผู้สอน ทั้งในเรื่องความรู้ เจตคติที่ดี และความพร้อมที่จะดำเนินงานตามวิถีพุทธ และพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนรวมถึงการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนและชุมชน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานควรอยู่บนพื้นฐานกรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เพื่อนำผลที่ได้อันเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนในโรงเรียนและสังคมต่อไป

^๔กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๕.

^๕เขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง, รายงานผลการดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธกิจกรรมการไปศึกษาดูงานโรงเรียน บ้านคลองบัวและโรงเรียนวัดน้อยนพคุณกรุงเทพมหานคร, กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๒๕.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพบุคคล

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านของเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

๑) **ตัวแปรต้น** ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การสอนของครู

๒) **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านการบริหาร ๗ ด้านดังนี้

(๑) ปัจจัยด้านการบริหาร

(๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

(๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่

(๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

(๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน

(๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

(๗) ปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนของครู

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูสอนโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ดังต่อไปนี้

๑) ผู้บริหาร จำนวน ๒๑ คน

๒) ครูผู้สอน จำนวน ๑๐๓ คน

รวม ๑๒๔ คน

๑.๔ สมมติฐานในการวิจัย

๑) เพศ ต่างกันมีความคิดเห็นการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๒) อายุ ต่างกันมีความคิดเห็นการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๓) วุฒิกการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๔) ประสบการณ์ในการสอนของผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้องแผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาคุณธรรม ในการพัฒนาผู้เรียนได้การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่เน้นการนำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการทำให้ผู้เรียน กิน อยู่ และฟังเป็น

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระโรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยดำรงตำแหน่งในสถานศึกษานั้น ๆ

ครู หมายถึง ครูทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรสวิทาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ด้วยหลักการการบริหารทั้ง ๗ ดังต่อไปนี้

๑) **ปัจจัยด้านการบริหาร** หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

๒) **ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน** หมายถึง สิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ และนำมาใช้ผลิตสื่อการเรียนการสอน

๓) **ปัจจัยด้านอาคารสถานที่** หมายถึง การจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางแผนบริเวณที่ตั้งอาคาร การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และการดำเนินการขออนุญาต การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน การรื้อถอนอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้ดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

๔) **ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร** หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการ โรงเรียนให้การสนับสนุนผู้สอนได้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอน ให้ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถของตนเอง สนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาให้ได้รับความดีความชอบ และได้รับรางวัล / คำชมเชย ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจ กับผู้ได้บังคับบัญชา

๕) **ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน** หมายถึง ผู้บริหารให้การชี้แนะ การช่วยเหลือ การติดตามดูแลให้ความสะดวกในการจัดนิเทศการสอน โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร แก่ครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้

๖) **ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษามาจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถิพุทธและทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถิพุทธอย่างมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

๗) **ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู** หมายถึง ผู้บริหารและครูผ่านกระบวนการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถิพุทธมีความชำนาญ มีประสิทธิภาพในการสอน หรือเทคนิคการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถิพุทธมาใช้สอนเพื่อส่งผลให้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในที่ถูกต้องดีงามและเกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๒. ได้ทราบผลการเปรียบเทียบการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพบุคคล

๓. ได้นำเอาผลอันเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแนววิถิพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนในโรงเรียน และสังคมต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ โรงเรียนวิถีพุทธ

- ๑) ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ
- ๒) กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ
- ๓) รูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธ
- ๔) แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
- ๕) การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๓. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ๗ ด้าน

- ๑) ปัจจัยด้านการบริหาร
- ๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษา
- ๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่
- ๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร
- ๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน
- ๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
- ๗) ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู

๒.๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ

๒.๑.๑ ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โรงเรียนวิถีพุทธจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถีพุทธ ว่า คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่าทางอันประเสริฐมีองค์ ๘ ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา สรุปว่าโรงเรียนวิถีพุทธคือโรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น คำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึงกิน อยู่ คู่ และฟังตามหลักไตรสิกขาคือให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่นๆ คือสอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชา ที่ทำการเรียนการสอน เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนนั้นคือหลักของมรรคมีองค์ ๘ ประการ °

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ คู่ ฟัง ให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต ๒

มติมหาเถรสมาคม ให้ความหมายไว้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธว่า คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ๑ ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน ผู้ที่พัฒนาที่สมบูรณ์ได้ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิตใจ และปัญญา กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรนั้นคือ มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมเข้าด้วยกัน กล่าวอีกนัยคือ โรงเรียนฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้น ผู้เรียน

° พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น, (กรุงเทพมหานคร: อุกาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔.

๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : อุกาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

ต้องปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีไตรสิกขาในขณะที่กิน อยู่ ดู และ ฟัง ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำวันของนักเรียน เมื่อมีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือพัฒนาแล้ว ผลที่ตามมา คือ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ไปพร้อมกันได้แก่^๓

๑) พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา) หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย คือ การฝึกอบรม กายให้รู้จักคิดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ให้กินเป็น อยู่เป็น ดู เป็นและฟังเป็น กายภาวนาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธที่ดีกับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ

๒) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภาวนา) หมายถึง การเจริญศีลคือการพัฒนาความประพฤติฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อ ความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

๓) พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) หมายถึงการเจริญจิต คือพัฒนา ฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

๔) พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) หมายถึงการเจริญปัญญา คือการพัฒนา ปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง ของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไป ตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ผู้เรียนที่มีการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านนี้ จะเป็น คนเก่ง ดี และมีความสุขด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(๑) พัฒนาการร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีพและพัฒนากายทางด้าน ปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง

(๒) พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัย และจรรยาบรรณ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี

(๓) พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติ สมาธิ และคุณธรรมอื่น ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนมีความสุข

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เมื่อพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านถือเป็นเป้าหมายของโรงเรียน โดย ปกติทั่วไปที่เรามักได้ยินกันเสมอว่าการศึกษาไทยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข

---

^๓มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,โรงเรียนวิถียุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑ - ๓๓.

แล้ว โรงเรียนวิถิปุทธ ซึ่งกำหนดให้พัฒนาการทั้ง ๔ ด้านเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเช่นกัน โรงเรียนวิถิปุทธก็ไม่ต่างจากโรงเรียนปกติทั้งหลาย ดังนั้นโรงเรียนวิถิปุทธจึงหมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่ เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการทำให้ผู้เรียน กิน อยู่ ดู และ ฟัง เป็น นั่นเอง

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถิปุทธไว้ว่า วิถิปุทธ คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิต และปัญญา ^๔

บรรเจอดพร รัตนพันธ์ ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถิปุทธไว้ว่า โรงเรียนวิถิปุทธเป็น นวัตกรรมจัดการศึกษาอีกนวัตกรรมหนึ่งที่มุ่งหวังพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ การกิน อยู่ ดู ฟังเป็นต่อเนื่องอย่างบูรณาการไปถึงการพัฒนาตนเองกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัตถุ เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ การพัฒนาจิตใจ ให้มีสมาธิ สงบ สบาย สดชื่น เบิกบาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง เพียรพยายาม รวมทั้งมีปัญหา รู้เข้าใจเหตุผลตามความเป็นจริง ^๕

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถิปุทธไว้ว่า คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา

สรุปว่า โรงเรียนวิถิปุทธก็คือโรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึง กิน อยู่ ดู และ ฟัง ตามหลักไตรสิกขา คือ ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรู้รอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่น ๆ คือ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธวิถีแห่งปัญญาลงในทุกรายวิชา ที่ทำการเรียนการสอน เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีการดำเนินชีวิต ที่ชัดเจนตามทางสายกลางคือหลักของมรรคมีองค์ ๘ ประการ

^๔ พระเทพโสภณ, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕ - ๓๖.

^๕ บรรเจอดพร รัตนพันธ์, **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

๒.๑.๒ กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธ

การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา การศึกษาแบบวิถิปุทธเป็นวิถีชีวิตประจำวัน เป็นการบูรณาการทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้เป็นไปตามคุณค่าแท้จริงของการดำเนินชีวิต โดยเพิ่มวิสัยทัศน์ให้มีการพัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) การประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งระดับการดำเนินชีวิตประจำวันการกิน อยู่ คู่ พัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุงมีชีวิตที่บริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้ครอบครัวและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน^๖

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คืออริสัจสี่สิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย มีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึงเรื่องละเอียดซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้

การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้หลักพุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่ไม่มีระบบของการศึกษาภาคบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีรากฐานจากประเทศตะวันตก มาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพุทธธรรม และจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีตด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรม และระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้ทางสถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์ในการจัดระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้กำหนดคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายของพุทธธรรม^๗

^๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถิปุทธ, หน้า ๘๑.

^๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊กส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕.

๒.๑.๓ รูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธ

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทย ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธคือวิถีวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่จะเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ^๔

พุทธธรรมหรือพุทธศาสนามีการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่า ไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา การกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น คือมีปัญหาเข้าสู่ใจในคุณค่าใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นการจัดสภาพทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนผู้เรียนให้พัฒนาตามหลักพุทธธรรมส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม ๔ ประการ คือ

- ๑) สัจปรุสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้มีครูอาจารย์ดีมีข้อมูลมีสื่อที่ดี
- ๒) สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียน การสอนที่ดี
- ๓) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีถูกวิธี
- ๔) ชัมมานุชัมมปฏิบัติ หมายถึง สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า วิถีพุทธมี ๒ แบบ คือ แบบที่โรงเรียนหลายแห่งจัดกันมา ตามวัฒนธรรมเอื้อ คือ ตามที่ถือกันมา สืบกันมา รู้ตามกันมาว่าอย่างนี้เป็นชาวพุทธ ก็เลยทำอย่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องของวัฒนธรรมเอื้อ และอีกแบบหนึ่งคือ การจัดอย่างโรงเรียนที่ออกชื่อมานั้น หมายความว่าเขาได้ศึกษาในแง่หลักการว่า สาธารณะของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างนี้ เขาก็ไปถึงขั้นจัดให้เป็นไปตามหลักการ^๕

เมตตา ภริมย์ภักดี ได้กล่าวถึง โรงเรียนวิถีพุทธว่า การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธนั้นมิใช่เป็นเพียงการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดกันอยู่โดยทั่วไปจนกว่าจะเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาหรือมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา การมีห้องจริยธรรมมีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน การฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิ การจัดให้นักเรียนสอบธรรมศึกษา การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้นเพราะ โรงเรียนวิถีพุทธ ต้องทำมากกว่านั้น คือ นอกจากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรม โรงเรียนดังกล่าวแล้ว โรงเรียนวิถีพุทธยังได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งระบบด้วย คือ ทั้งด้านการบริหาร

^๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๘๒-๘๓.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น, หน้า ๑๔.

จัดการ การจัดการเรียนรู้การจัดการสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและสังคม การจัดกิจกรรมต่างๆ รวมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน วัด และชุมชน^{๑๑}

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพนั้น เป็นการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา เป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้มีความสะอาด สว่าง สงบ ร่มรื่น นักเรียนพักผ่อนได้อย่างปลอดภัย สถานศึกษาและชุมชน ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขสิ่งมอมเมาทุกชนิด มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนรู้ และเข้าใจเหตุผลตามหลัก ศิล สมาธิ ปัญญา อาคารสถานที่จัดให้มีที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำห้องเรียนหรือประจำโรงเรียนและมีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรมคำขวัญ คุณธรรม จริยธรรมตามห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งเสริมนักเรียนให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จัดกิจกรรมการดูแลรับผิดชอบห้องเรียนและแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบวงจร

๒.๑.๔ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ภาพอันงดงามของ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรม พระพุทธศาสนาโดยเฉพะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแสดงถึงความพยายามนำหลักพุทธธรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างชัดเจน โดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุข และได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่ดีงามควบคู่กัน ไปเมื่อ โรงเรียนพัฒนาสู่วิถีพุทธและได้พัฒนาจนเป็น โรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนจะสังเกตได้ถึงเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมา ที่เปี่ยมไปด้วยความงดงาม และคุณค่า เช่น^{๑๒}

๑) นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่น ๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขพร้อม ๆ กันที่คิดว่ายากจะไม่ยากสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ

๒) การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของทั้งผู้ปกครองครู อาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบ การยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

^{๑๑}เมตตา ภริมย์ศักดิ์, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๖.

^{๑๒} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๘๕-๘๗.

๓) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้น และเกื้อกูลการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

๔) บุคลากรในโรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงานและวิถีชีวิต ทำให้สภาพการทำงานมีความสุข มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาด สว่าง สงบ ชัดเจนเพราะความเป็นวิถีพุทธช่วยกล่อมเกล่า

๕) โรงเรียน โดย ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน เป็นแบบอย่างแก่สังคม อีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมวงกว้างให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

แนวการดำเนินการและจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกัน ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตามก้าวอย่างที่ชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการบนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา การกิน อยู่ คู่ ฟัง ให้เป็น คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่ารู้ทันและจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ มากที่สุด

๒.๑.๕ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วน คือ ^{๑๒}

๑) หลักสูตรสถานศึกษา

(๑) สอดแทรก พุทธธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

(๒) เพิ่มเติม คุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

(๓) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

(๔) สอดแทรก ความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน ศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสารการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

๒) ผู้สอน

(๑) เป็นตัวอย่างที่ดี “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ

(๒) เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

^{๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๒๓.

๓) กระบวนการเรียนรู้

(๑) พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติกิเลส (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา)

(๒) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ คู่ ฟัง)

(๓) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา

(๔) เน้นให้เกิดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

๔) บุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถิปุทธ

การจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิปุทธนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนควรพัฒนาตามหลักไตรสิกขาให้มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้หลักพุทธธรรมเป็นอย่างดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถิปุทธ และเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะของการเป็นผู้ที่สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น พร้อมช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

หลักคิด

ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบวิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของโรงเรียน แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือการปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวันทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

หลักทำ

แนวทางการพัฒนาบุคลากร เช่น

๑) วิเคราะห์สภาวะธรรมหรือภูมิธรรม ธรรมวุฒิ และลักษณะของบุคลากร

๒) ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ

๓) วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร

๔) จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมรูปธรรมและกิจกรรมพัฒนาจิต

๕) ให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลากรที่พัฒนาเป็นแบบอย่าง เช่น

(๑) การจัดอบรมใหญ่ประจำปี

- (๒) การจัดกิจกรรมพัฒนาจิตเจริญปัญญาย่อยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน
- (๓) การจัดกลุ่มสนทนาธรรม
- (๔) การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญ
- (๕) การจัดศึกษาคองาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักงานต่าง ๆ
- (๖) การส่งเสริมการศึกษาปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืม หรือใช้ศึกษาจัดห้องวิปัสสนา เป็นต้น

(๗) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการถือศีล ๕ เป็นวิถีชีวิต

(๘) การจัดส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์คุณลักษณะสำคัญของบุคลากรในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระบบโรงเรียนวิถิพุทธ ควรเป็นบุคคลที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ควร ละ เลิกจากอบายมุข ปฏิบัติตนถือศีล ๕ เป็นนิจ เป็นผู้มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเอง และดำเนินชีวิตที่ดีงาม และสามารถเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อทุกคนโดยสุจริตใจ ปฏิบัติงานเต็มความรู้ความสามารถมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับโรงเรียน และอุทิศตนเพื่อผลสำเร็จของงานอย่างแท้จริง^{๑๑}

สรุปการจัดวิถิพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนตามแนววิถิพุทธ คือ ต้องบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดีและควรใช้หลักกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน และใช้กระบวนการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ควรจัดโอกาสส่งเสริมและสร้างเสริมปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหาร

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจนต่อไป

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๑๒} ได้กล่าวถึงหน้าที่ของนักบริหารไว้ว่ามีอยู่ ๕ ประการ^{๑๓} ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘-๓๐.

^{๑๒} พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, หน้า ๔-๕.

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

กัญญา สาร ได้กล่าวสรุปถึงผู้บริหารไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยกันนั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการ คือ ^{๑๕}

๑) วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

๒) ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบัน และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติ และความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

๓) ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล

ธงชัย สันติวงษ์ ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกองค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้^{๑๖}

พิทยา บวรวัฒนา ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การนำเอากฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด^{๑๗}

^{๑๕} กัญญา สาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๑๖} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

^{๑๗} พิทยา บวรวัฒนา, รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑.

ทงหล่อ เดชไชย ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ดำเนิน ไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล การบริหารและจัดการนั้นบางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน ^{๑๘}

ซิมมอน (Simon) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน ^{๑๙}

Daft ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การทำงานให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผ่านการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมทรัพยากรขององค์กร ^{๒๐}

Luther Gulick ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง สาขาวิชาความรู้ อย่างหนึ่งที่แสวงหาความเข้าใจอย่างมีระบบว่าทำไมและอย่างไรคนจึงทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย ^{๒๑}

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ ได้เสนอแนะว่า นักผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำ เป็น “ผู้นำ-ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้ พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่น ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ความสามารถในการทำให้งานสำเร็จการมีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ ความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่ง ไอเซนฮาว ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า หมายถึงความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการ โดยที่เขาเองก็อยากจะทำ ซึ่งพฤติกรรมของนักบริหารมี ๕ ประการ คือ ^{๒๒}

- ๑) นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น
- ๒) นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
- ๓) นักบริหารต้องไม่โอ้อวดอำนาจ เพราะคนทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน

^{๑๘} ทงหล่อ เดชไชย, การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓ – ๑๔.

^{๑๙} Simon, **Herberds A. Administrative Behavior**, r (3rd). (New York:The Free,1976), p 58.

^{๒๐} Daft Edwards. **Management**. (3rd) (America: The Dryden. 1976), p 8.

^{๒๑} Luther Gulick, “Management is a Science” (Academy of Management Journal, Vol 8, No.1 march.1965), P 7 – 13.

^{๒๒} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๗-๒๒๔.

๔) นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้คนอื่น

๕) นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ตามต้องบอกถูกผิดยกย่องสรรเสริญเป็น

๖) นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์การให้ความสำคัญกับสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา

๗) นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หักแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้ผู้อื่นชื่นชอบยอมรับให้ได้

๘) นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป

๙) บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเงียบ ให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน

๑๐) นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ ได้กล่าวถึง วงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้นตอน ดังนี้^{๒๓}

๑) การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่

(๑) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

(๒) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

(๓) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

๒) การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้

(๑) การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำการกำหนดเวลาที่คิดว่าต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

(๒) การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงแหล่งต่าง ๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

(๓) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

^{๒๓}สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช ตำราวิทยากร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘ – ๑๙๐.

๓) การตรวจสอบ (CHECK) การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

- (๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
- (๒) การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน
- (๓) การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว เช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

๔) การแก้ปัญหา (ACT) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่กำพบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ ดังแสดงภาพวงจรการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การใช้นุเคราะห์หรือทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารและให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีความราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๒.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้นำมาจัดสาระและกระบวนการเพื่อนำเสนอให้บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติสรุปสาระสำคัญเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ ๕ ทฤษฎี ดังนี้^{๒๔}

๑) ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยความสุข องค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กดำเนินไปอย่างมีความสุข ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ๖ ประการ คือ

- (๑) เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง
- (๒) ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง มีความเข้าใจในทฤษฎีแห่งพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กทุกคน
- (๓) เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา
- (๔) เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความเข้าใจ
- (๕) บทเรียนสนุกแปลกใหม่ จูงใจติดตามเร้าใจให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ
- (๖) สิ่ง que ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมการเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่ประสาทการรับรู้ทำงานประสานกับจิตใจ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

^{๒๔} ธานีป พรกุล, การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐.

ร่วม โดยครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้โดยศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียน ไม่ใช่ผู้สอน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็ คือ การที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ควร อยากรู้โดยทางตรงหรือทางอ้อม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้รับ ประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝน ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการ แสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่และทักษะการทำงานกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ รับการพัฒนาไปสู่การเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ครู ผู้ปกครอง และสังคมปรารถนา ครูจึงต้องแสวงหาแนวทางที่จะนำเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ในการพัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การเรียน คือ การที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ ควร อยากรู้โดยทางตรงหรือทางอ้อม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้รับ ประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝน ทักษะการแสวงหาความรู้

๒.๓. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ๘ ด้าน

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มา ใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ชาวไทยของเรา นั้นมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกๆ ของ ประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่จนมีความ เป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนัก และให้การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่ มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือการกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มั่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ และในทุกๆระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมี ความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจนพุทธธรรม มีกรอบการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและ ทุกวัย มีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึงเรื่อง ที่ละเอียดซับซ้อนที่ยาก จะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ ^{๒๕}

^{๒๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๓.

๑) ปัจจัยด้านการบริหาร

จันทรานี สวงนาม ได้กล่าวถึง การบริหารงานในทุกองค์การว่า ไม่ว่าจะขนาดเล็ก ปานกลาง หรือขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐาน หรือองค์ประกอบหรือทรัพยากร ทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนาม ของ ๔ M's ได้แก่^{๒๖}

๑) คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน

๒) เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุก ๆ ส่วนขององค์การ

๓) วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

๔) การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการ ของ การบริหารงานในแต่ละองค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะขาดอย่างใดอย่าง หนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการจะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกันแต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละ ประการแล้วคนนับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุ สิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การและเป็นปัจจัยด้านการบริหาร ดังนี้

๑.๑) ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ

บทบาทของผู้บริหารของโรงเรียนวิถิพุทธนั้นต้องมีการบริหารงานในแต่ละด้านที่ เป็นไปเพื่อการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตน ตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และ ส่งเสริมผู้เรียนในการพัฒนาชีวิต ให้สามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสวงปัญญา ทั้งนี้การ จัดองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ จะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวุฒิ ธรรม ๔ ประการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ ความหมายของคำว่า ปัญญาวุฒิธรรมไว้ว่า เป็นธรรมเป็นเครื่องเจริญ คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความ เจริญงอกงาม ตามหลักไตรสิกขา การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ จะต้องครอบคลุมใน ๕ ด้าน ต่อไปนี้

๑.๒) ผู้บริหารกับการพัฒนาด้านกายภาพ

สภาพด้านกายภาพของสถานศึกษาโดยทั่วไปนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการ เรียนรู้ในพระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกันมีการให้ความสำคัญกับสภาพด้านกายภาพ ดังจะเห็น ได้ จากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้มากดังนั้น

^{๒๖} จันทรานี สวงนาม, ทฤษฎีและปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊ค พอยท์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

โรงเรียนวิถิปุทธจึงกำหนดให้มีสภาพด้านกายภาพตามหลักธรรม สัปายะ ๗ ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ดี สบาย สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกิดผล ช่วยสนับสนุนการเจริญภาวนาให้บังเกิดผลดี ช่วยให้สมาธิ ตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอยนั่นเอง^{๒๖}

สภาพโรงเรียนวิถิปุทธด้านกายภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งอีกประเด็นหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดแนวทางให้ผู้บริหาร โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรมในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา เช่น อาคารสถานที่เหมาะสมเพียงพอ แหล่งเรียนรู้อุปกรณ์ทันสมัยตรงตามความต้องการ บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดี โภชนาการดี ส่งเสริมสุขภาพพลานามัย อากาศดี ปลอดภัยสบาย ไม่มีมูมอับ ไร้ฝุ่น ไร้มลภาวะ กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนการบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธด้านกายภาพผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้

๑) จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนอย่างเหมาะสม ได้แก่ จัดสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และมีสัญลักษณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ประจำห้องเรียน มีห้องจริยธรรมหรือห้องพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม

๒) มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรมจริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน ได้แก่ มีป้ายคติธรรมติดตามห้องเรียนหรือตามอาคารเรียน มีป้ายคำขวัญ คุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน มีป้ายนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างเหมาะสม

๓) สภาพโรงเรียนวิถิปุทธต้องสะอาด สว่าง สงบ ปลอดภัย ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ กล่าวคือ มีสาธารณูปโภคเพียงพอตามความจำเป็น ห้องเรียนสะอาดเป็นระเบียบเหมาะสมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนวิถิปุทธสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม ถูกสุขลักษณะ โดยการมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนและมีการดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๔) บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติดและอบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ได้แก่ โรงเรียนไม่มีมูมอับ หรือแหล่งมั่วสุม มีบริเวณให้นักเรียนได้ออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและปลอดภัย มีกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด มีระบบ

---

^{๒๖}กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๒๔-๒๕.

ช่วยเหลือนักเรียน มีมาตรการเพื่อให้โรงเรียนปลอดภัย เสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาต่าง ๆ โดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

๑.๓) ผู้บริหารกับการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

การบริหารงานวิถีพุทธในสถานศึกษาทุกแห่งจะมีกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายโดยมีเป้าหมายคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสรุปเป็นหลักการใหญ่ ๆ คือ ดี เก่ง มีความสุข และมีความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกันอยู่แล้วกับเป้าหมายการพัฒนาในพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา ๔ ดังนั้นในเบื้องต้น โรงเรียนวิถีพุทธจึง ควรดำเนินการ โดยเน้นคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแฝงอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ให้โดดเด่น ชัดเจนดังนี้^{๒๘}

๑) ฝึกฝนอบรมให้ผู้เรียนเกิดการกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลได้ ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขาพอดีไม่เกิดโทษหรือความเสียหายแก่ตนเอง แก่ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม

๒) ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิชอบดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

๓) จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำและในโอกาสวันสำคัญอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิตดังนี้

สรุปได้ว่า กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น อาจจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธได้ดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมาฆะ ประกวด มารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา เรียนธรรมศึกษา สอภธรรมศึกษา บรรพชาสามเณรฤดูร้อน กิจกรรมประจำวัน และประจำสัปดาห์

๑.๔) ผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอน

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธด้านการเรียนการสอนนั้น เป็นสิ่งที่สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาในทุกด้าน โดยการดำเนินงานนั้นเริ่มต้นตั้งแต่กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดรูปแบบสถานศึกษา หรือการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านการเรียนการสอนนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ควร มีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” โดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย (ภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยมุ่งให้นักเรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น” เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตน และสังคมโดยไม่

^{๒๘} เมตตา ภิรมย์ภักดี, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๑๔.

เบียดเบียนผู้ใด และเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา เช่น “การกินอยู่เป็น” เพื่อยังประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้ หรือ “การดู ฟัง เป็น” เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา^{๒๙}

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาไว้หลายประการดังนี้^{๓๐}

๑) สอนโดยบรรยายหรืออธิบาย ครูควรใช้ภาษาที่ง่ายใช้อุปกรณ์การสอนทุกครั้งที่สอน อุปกรณ์ประกอบการสอนอาจมีได้ทั้งประเภทสัญลักษณ์ เหตุการณ์และบุคคลตัวอย่าง

๒) สอนโดยการแก้ปัญหา เมื่อครูได้สร้างความสนใจของนักเรียนแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งปัญหาที่ตนสนใจ และอยากรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

๓) สอนให้ค้นคว้าและรายงาน โดยการให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงด้วยตัวเองอาจแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม หรือให้ค้นคว้าเป็นรายบุคคล

๔) การเชิญวิทยากรผู้มีความรู้มาบรรยาย

๕) การเล่าเรื่องจากจากประสบการณ์โดยให้นักเรียนเป็นผู้เล่า

๖) การเรียงความปากเปล่า คือ การแต่งหรือการเล่าเรื่องโดยใช้วิธีการพูดแทน การเขียนโดยครูเป็นผู้วางขอบเขต และอธิบายวิธีการเรียงความให้

๗) การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๘) โต้ว่าที่ปัญหาธรรมะ

๙) การแสดงบทบาทสมมติประกอบเรื่องหรือสุภาษิต

๑๐) ใช้เพลงประกอบการเรียนหรือสุภาษิต

๑๑) ใช้สมุดภาพและสมุดคำศัพท์

๑๒) การอ่านและการฟังนิทานชาดก

๑๓) การฝึกหัดมารยาทและการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ

สรุปความได้ว่า จัดการเรียนการสอน คือ กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธด้านการเรียนการสอนนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะสอนให้รู้ ทำให้อู้อยู่ให้เห็น

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖ – ๗.

^{๓๐} สุมน อมรวิวัฒน์, *พุทธวิธีสอนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๒๘), หน้า ๘.

๑.๕) ผู้บริหารกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ มีขั้นตอนสำคัญ เช่น การเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนาการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญา วุฒิชรรมในการพัฒนาผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากรตามระบบ ไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและคณะ ให้ความสำคัญว่า การบริหารจัดการในโรงเรียนวิถีพุทธจะต้องดำเนินการและบริหาร โดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งวัดชุมชนผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียนและผู้บริหารการศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามที่ผู้เรียน ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปกครองและทุกฝ่ายต้องการ การจัดสรรทรัพยากร จะต้องทั่วถึง โดยผู้บริหารทุกระดับจะต้องปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน หรือมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดโรงเรียนวิถีพุทธตามต้องการ จังหวะการพัฒนาผู้โรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ และลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้เป็นข้อเสนอเชิงตัวอย่าง ที่สถานศึกษา สามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้^{๓๐}

๑) ขั้นเตรียมการที่จะให้การจัด โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปโดยสะดวกด้วยศรัทธาและฉันทะ

๒) ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบที่จะเป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาวุฒิชรรม

๓) ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๔) ขั้นดูแลสนับสนุน ใกล้เคียงที่จะช่วยให้การดำเนินทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

๕) ขั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องที่เน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้น ๆ ด้วยหลัก อิทธิบาท ๔ และอุปปัญญาธรรม

๖) ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลดำเนินการที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อ ๆ ไป เช่น ในปีต่อ ๆ ไป หรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่นและนำผลสรุป จัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบตามขั้นตอน

^{๓๐} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและคณะ, การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ: ศึกษากรณีโรงเรียนวิถีพุทธ ๑๐ เขตพื้นที่การศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: เจปรินการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๒.

๑.๖) ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสังเขป มีดังนี้

การเตรียมการ เป็นขั้นตอนความพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้อย่างดีโดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น

๑) การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนาวิถีพุทธนี้ ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบมีศรัทธาและความรู้ชัดเจนในหลักพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุข เป็นผู้ทรงศีลปฏิบัติธรรมเป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมากโดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

๒) การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธา และฉันทะในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธด้วยปัญญาเข้าใจทิศทางจากศรัทธาและฉันทะ การพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จ ในการพัฒนา คาดหมายได้ว่า จะเกิดขึ้นได้ไม่ยากสำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลาย ตั้งแต่วิธีทั่วไปเช่น การประชุมชี้แจง การสัมมนาจนถึงการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย การร่วมกันศึกษาคูงาน เป็นต้น

๔) การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาวในธรรมนูญสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดีเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

๕) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทั้งกายภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาคุณธรรม ๔ ประการ คือ

- (๑) การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
- (๒) การใส่ใจศึกษาเล่าเรียน โดยมีฐานของหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี
- (๓) มีกระบวนการคิดที่ดี คิดถูกวิธี โดยมีสภาพและบรรยากาศที่ส่งเสริม
- (๔) ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม

๖) การดำเนินการพัฒนาระบบไตรสิกขา จุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ นักเรียนของสถานศึกษา โดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น เป้าหมายของการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้งองค์รวมของชีวิต ที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิต ที่สมบูรณ์ในที่สุดนอกจากการพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้ว สถานศึกษาต้องไม่ละเลยการพัฒนา

บุคลากรของตนเองด้วย เพราะบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครูและผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ยิ่งบุคลากร ได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขามากเท่าไรจะยิ่งส่งผลดี ต่อการช่วยให้แก่นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น แนวทางการพัฒนาบุคลากรและลักษณะ บุคลากรที่เหมาะสม การพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา นี้ จะดำเนินการได้ดีหากขั้น เตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ และขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิดจัดการได้อย่างดี เพราะต่างเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

๑) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิดเป็นขั้นตอนสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การ ดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของการดูแลและสนับสนุนที่ เหมาะสม ควรมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อการพัฒนา ผู้เรียนหรือต่องาน กิจกรรมที่สำคัญของขั้นตอนนี้ คือ การนิเทศติดตาม ที่จะดูแลการดำเนินงานให้ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษา และชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทาง วิชาการ ฯลฯ การสนับสนุน ทั้งทรัพยากร ข้อมูลและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ อันจะเป็น ฐานของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่าง เหมาะสมต่อไป

๒) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของระบบการบริหารจัดการ ที่ กำหนดเพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้น ๆ มา พิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้องค์ธรรมที่ สนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนางานให้เป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และอุปัญญาธรรม ๒ (ความไม่สันโดษในกุศลธรรม และความไม่ระย่อใน การพากเพียร) เป็นต้น

๓) การประเมินผลและการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อน ให้ ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ อาจเป็น ๑ ปี หรือ ๓ ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นต้น และในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถ นำสู่การเผยแพร่

สรุปความได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ มีการเตรียมบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญ งอกงามหรือปัญญาคุณธรรมในการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่ชัดเจน

๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การจัดการศึกษา

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ วิธีการต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบทบาทและคุณค่าของสื่อการสอนนั้น มีนักเทคโนโลยีการศึกษา และอิริคสัน ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของสื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์ ไว้ดังนี้^{๓๒}

๑) สื่อการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศไกลๆ แต่นำภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับประเทศนั้นๆ มาฉายให้ผู้เรียนก็จะเกิดประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น

๒) สื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย เช่น การใช้บทเรียนจากวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องฉาย หรือบทเรียนสำเร็จรูป

๓) สื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองตามความคาดหวังที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ หรือการเรียนรู้ด้วยตัวเองจากบทเรียนสำเร็จรูป

๔) สื่อการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ศูนย์การเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักอภิปราย การสาธิต การแสดงนาฏกรรม

๕) สื่อการเรียนการสอนจะช่วยสอนสิ่งที่อยู่ในที่ลับ ไม่สามารถนำมาให้ดูโดยตรงได้ เช่น ภาพยนตร์การ์ตูนแสดงการทำงานของอะตอม

๖) สื่อการเรียนการสอน จะช่วยในการวินิจฉัย หรือการซ่อมเสริมผู้เรียนได้ ตัวอย่างเช่น การใช้แบบเรียนรู้สำเร็จรูปสำหรับผู้เรียนที่เรียนช้ากว่าปกติ เกอร์ลาซ และ อีไล ได้ให้ลักษณะพิเศษของสื่อการสอนไว้ดังนี้

๑) สื่อการเรียนการสอนสามารถบันทึกเหตุการณ์ในอดีต ตลอดจนปัจจุบันได้ และสามารถนำกลับมาใช้ได้

๒) สื่อการสอนสามารถบันทึกเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถสังเกตหรือมองเห็นได้ เช่น การใช้ภาพยนตร์ฉายแสดงการงอกของต้นถั่ว การแสดงภาพนกที่พาที่เคลื่อนไหวช้าลง หรือการถ่ายสไลด์จากกล้องจุลทรรศน์เป็นต้น

๓) สื่อการเรียนการสอนสามารถใช้ได้กับคนกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล ในสถานที่แตกต่างกันได้

^{๓๒} www.rs.thaischoolict.com/ekasan/Plan_kolyut (9/10/11).

เปรี๊ยะ กุมท ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อในการจัดการเรียนการสอนต่อผลการเรียนการสอนมีดังต่อไปนี้^{๓๓}

๑) ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความจริงจังและมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน

๒) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้

๓) ช่วยให้ผู้เรียนสนใจ และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอน

๔) ช่วยให้ผู้เรียนจดจำและประทับใจความรู้ที่ ทำอะไรเป็นเร็วและดีขึ้น

๕) ช่วยส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ยากลำบากได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

(ก) ทำสิ่งซับซ้อนให้ง่ายขึ้น

(ข) ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

(ค) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลง

(ง) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้เร็วขึ้น

(จ) ทำสิ่งใหญ่ให้มีขนาดเล็กลง

(ฉ) ทำสิ่งเล็กให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

(ช) นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้

(ฌ) นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้

๒.๑) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)^{๓๔}

ก. โอกาส

(๑) มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวดเร็วเอื้อต่อความสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ด้านการศึกษา การบริหารงาน การสื่อสารมากขึ้น

(๒) ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไปมีความสนใจและต้องการที่จะพัฒนาความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

(๓) หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี

(๔) หน่วยงานทางการศึกษามีความตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา

^{๓๓} [www.images.destruction127.multiply.multiplycontent.com/doc?key.\(20/06/2011\)](http://www.images.destruction127.multiply.multiplycontent.com/doc?key.(20/06/2011)).

^{๓๔} kriengsak@kriengsak.com, [http:// www.kriengsak.com](http://www.kriengsak.com) (11/1012011).

ข. อุปสรรค

(๑) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ/บำรุงรักษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ เนื่องจากมีราคาสูง

(๒) ระบบขาดประสิทธิภาพ เปลี่ยนแปลงเร็ว สิ้นเปลือง

(๓) โรงเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารมีอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี เช่น การสื่อสารและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตยังใช้ไม่ได้ในบางพื้นที่ ติดต่อประสานยาก

(๔) ขาดบุคลากรที่มีความสามารถทางด้าน ICT

(๕) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุปแล้ว คุณค่าของสื่อการสอนนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งซึ่งช่วยอำนวยความสะดวก และช่วยในการจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม โดยช่วยให้สิ่งที่ยากต่อการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ใช้เวลาน้อยลง หรือสามารถเรียนรู้ได้ในกลุ่มขนาดใหญ่ ช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้ ทั้งด้านระยะเวลา ระยะทาง งบประมาณ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ช่วยจัดหรือลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ลงนั่นเอง

๒.๒) ด้านอิทธิพลของสื่อ

ปัจจุบันไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าเด็กและเยาวชนไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านความคิดและทางร่างกายที่รวดเร็วกว่าในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากกระแสความเจริญของโลก และรูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถทำให้พวกเขาเหล่านั้น มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างเปิดกว้าง และไร้ขีดจำกัด การถ่ายทอดและการซึมซับข้อมูลของสื่อเป็นไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทำให้สื่อต่างๆ เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ ความคิดเห็น เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรม ของเด็กและเยาวชนไทย ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และข้อจำกัดของสื่อมวลชนในการด้านพัฒนาเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เห็นช่องทางที่จะส่งเสริมที่จะส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีบทบาทด้านการพัฒนาเด็กในเชิงสร้างสรรค์ได้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง^{๓๕}

สุชา จันทน์เอม ได้กล่าวถึง อิทธิพลของสื่อรายการโทรทัศน์ต่อเยาวชน (วัยรุ่น) ปัจจุบันว่า รายการโทรทัศน์ได้รับความสนใจจากเด็กและเยาวชนในระดับค่อนข้างสูงในทุกระดับครอบครัว สื่อทางเลือกอื่นมากกว่าแต่ก่อนก็ตาม เหตุผลหนึ่งเพราะตัวรายการเองก็พยายามที่จะพัฒนาให้รายการของตน มีความน่าสนใจ, มีความดึงดูดใจ ,นำเสนอสาระแบบใหม่ที่ไม่เคยนำเสนอมาก่อน นำเสนอเรื่องใกล้ตัว ในชีวิตประจำวันที่เราอาจมองข้ามไปมาปิดฝุ่นเสียใหม่

^{๓๕}[http://www.ccdkm.org/CCDKM/thai/2550_08_w3/Document_13_\(21/10/11\).](http://www.ccdkm.org/CCDKM/thai/2550_08_w3/Document_13_(21/10/11).)

จัดระบบการนำเสนอที่ทันสมัย เข้าใจง่าย มีภาพประกอบ ใช้กราฟฟิก ทำให้ได้รับความสนใจมากขึ้นเป็นที่นิยมของวัยรุ่น เป็นรายการเกี่ยวกับสาระบันเทิงสมัยใหม่ ที่มีการนำเสนอแบบเข้าใจง่าย เป็นเรื่องใกล้ๆตัว สนุกสนาน ไม่เครียด มีสาระแบบผสมผสานคติสอนใจในเรื่องต่างๆไว้ด้วยตัวชูโรงของรายการมักจะมีพิธีกรที่เป็นที่รู้จัก เป็นที่เชื่อถือ ถ้าเป็นพิธีกร ที่เป็นดารา นักร้อง ดิเจ ที่มีชื่อเสียง ก็จะเป็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้น โดยที่เด็กๆใช้เวลาส่วนใหญ่กับการรับชมโทรทัศน์ควบคู่ไปกับการได้อยู่กับครอบครัว เพราะเวลาที่รายการจะนำเสนอ นั้นมักเป็นเวลาที่สบายๆ ได้พักผ่อนของคนในครอบครัวด้วย เนื้อหาสาระเป็นความบันเทิงที่สามารถรับชม ได้ทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัด เสนอให้ผู้ชมได้เกิดความสนใจและสนใจต่อเนื่องด้วยรายการประเภทนี้จึงได้รับความนิยมเป็นอันมากเยาวชนมักเลียนแบบแฟชั่น การแต่งกาย ทรงผม เครื่องประดับ รวมทั้งพฤติกรรมทั้งดี,ไม่ดีจากพิธีกรแขกรับเชิญ โดยมากเป็นดารา,นักร้อง ,ที่เป็นที่รู้จัก ในสังคมอยู่แล้ว และที่น่าเป็นห่วงมากในปัจจุบันคือ การตามแฟชั่นจากต่างประเทศของวัยรุ่นจนกลืนวัฒนธรรม การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมอันดีงามของประเทศเราไปกลายเป็นความคิด ค่านิยม การแต่งกาย แฟชั่น ภาษาของชาติอื่นไป^{๓๖}

ณัฐรดา ศิลปอุดม ได้กล่าวถึง อิทธิพลของสื่อรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน เกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลักหลาย ๆอย่างเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลที่มีมากจนเกินไป รูปแบบรายการโทรทัศน์ขาดความเหมาะสมต่อเยาวชน สถานบันครอบครัว สถานศึกษา ภาครัฐและเอกชนยังขาดการกำหนดแนวทางที่ถูกต้องให้กับเยาวชนในการรับชมรายการโทรทัศน์การขาดจริยธรรมของผู้ผลิตรายการ และเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิดๆ ของเยาวชนจากการรับชมรายการโทรทัศน์ จากปัจจัยหลายๆอย่างที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่ปัญหาหลักคือ พฤติกรรมการลอกเลียนแบบของเยาวชน เช่น พฤติกรรมการเสพอบายมุข การใช้คำหยาบคาย และ การแต่งกายที่ไม่สุภาพขัดต่อวัฒนธรรมไทย^{๓๗}

พันธ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา ได้กล่าวถึง บทบาทของสื่อในสังคมไทยที่มีอิทธิพล ต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว สามารถแบ่งสื่อออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้^{๓๘}

^{๓๖} สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น, กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๖๕ – ๖๗.

^{๓๗} ณัฐรดา ศิลปอุดม,ปฏิภริยาของเยาวชนต่อรายการโทรทัศน์: [http://www.crs.mahidol.ac.th/\(news/minithesis/, 2551\)](http://www.crs.mahidol.ac.th/(news/minithesis/, 2551),), หน้า ๓๒.

^{๓๘} พันธ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา,สื่อในสังคมไทยต่อสุขภาพและสิทธิมนุษยชนของเด็ก เยาวชน, ๒๕๔๗). หน้า ๑๐,

๑) เด็กกับโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็ก สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียง เข้าถึงเด็กได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวางและต่อเนื่อง ปัจจุบัน มีผู้ผลิตรายการขาดความระมัดระวังในการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม นำเสนอสิ่งส่งเสริมให้เกิดค่านิยมฟุ้งเฟ้อเพราะอยากเลียนแบบ “ต้นฉบับ” ทางสังคม เช่น นักแสดง ศิลปิน ฯลฯ นำเสนอการต่อสู้โดยใช้อาวุธและความรุนแรงเข้าทำหั่นกัน รวมภาพการฆาตกรรมและสภาพของเหยื่อในรูปแบบต่างๆ สารจากสื่อเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปฝังในสมองของเด็ก กลายเป็นเครื่องมือและวิธีการส่งเสริมความรุนแรงได้

๒) เด็กกับวิทยุ

สื่อวิทยุ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กไม่แพ้สื่ออื่นๆ ประกอบกับการแข่งขันทางการตลาด โดยเฉพาะสื่อโฆษณาและรายการบันเทิงต่างๆ ที่เข้าครอบงำจิตใจประชาชน โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นจุดขาย ชัดเยียด มอมเมาสิ่งที่ผิด และชักนำเยาวชนอย่างไร้สาระจึงจำเป็นต้องศึกษาสถานการณ์การเสพสื่อวิทยุของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจัดประเภทแยกแยะสื่อที่ดีและไม่ดี รวมทั้งพัฒนา ปรับปรุง กฎหมาย มาตรการและแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมสื่อดีและขจัดสื่อไม่ดีรวมทั้งหาแนวทางสู่การรณรงค์ให้ทำได้จริงในสังคมไทย

๓) เด็กกับสื่อสิ่งพิมพ์

ในยุคสมัยที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลในการเข้าถึงและเป็นแหล่งสำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน กระนั้น สื่อสิ่งพิมพ์ก็มิได้หยุดนิ่งให้ตัวเองถูกละเลย กลับเติบโตและปรับเปลี่ยนตนเองอย่างมีชีวิตชีวา สร้างลักษณะเฉพาะขึ้นมาเพื่อจับ “กลุ่มเป้าหมาย” ได้เหนียวแน่นขึ้น เช่น การ์ตูน นิตยสารบันเทิงรายสัปดาห์ นิตยสารเฉพาะกิจ ฯลฯ ขณะเดียวกัน สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะอย่างหนังสือพิมพ์รายวันเองก็ปรับเนื้อหาสาระจนครอบคลุมทุกวัย แม้ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเสพข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ของเด็กและเยาวชน ซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอที่จะเลือกสัมผัส หรือแยกแยะคุณค่าของเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ก็คาดการณ์ได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมและไม่มีคุณภาพอีกไม่นานย่อมสร้างผลกระทบ สะสมความรุนแรง ยากที่จะประเมินค่าได้ จึงจำเป็นต้องศึกษาและติดตามผลกระทบในเรื่องนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสม

๔) เด็กกับเกมคอมพิวเตอร์

เกมคอมพิวเตอร์ที่ได้รับความนิยมสูงมักเป็นเกมที่เด็กต้องตกอยู่ในสภาวะที่มีการแข่งขัน ต้องใช้ความเร็ว ไม่ต้องใช้สมองมากนักและบางครั้งการที่ผู้เล่นกระทำอาชญากรรมบางอย่างเช่น

โครงการ ล่วงละเมิดทางเพศและฆาตกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนน รางวัล และการเป็นผู้ชนะ รวมทั้งความยินดีในสภาพความพ่ายแพ้และความเสียหายของเหยื่อในรูปแบบต่างๆ ถูกซึมซับเข้าไปแฝงฝังในสมองของเด็ก เยาวชน อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาการที่ไม่สมวัย ทั้งสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาร้ายแรงอื่นๆ ได้ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรง จำเป็นต้องศึกษาและติดตามผลกระทบจากการเสกเกมคอมพิวเตอร์ของเยาวชนในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากข้อมูลข่าวสารและวัสดุที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

๕) เด็กกับอินเทอร์เน็ต

สื่ออินเทอร์เน็ตนับว่าเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ที่มีบทบาทสำคัญทางการสื่อสาร ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลได้ในทุกเรื่อง ผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งมีมากกว่า ๑,๐๐ ล้านเว็บไซต์ทั่วโลก ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่าย โดยอาจใช้บริการของร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ทั่วไป หรือในที่พักอาศัยเอง ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตก็มีทั้งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเข้ามาควบคุมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เหล่านี้ อีกทั้งผู้ปกครองเองก็ควรสอดส่องและแนะนำหรือให้ความรู้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีวิจารณญาณในการเลือกรับสื่อ

สถานภาพของสื่อวิทยุในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการผลิตรายการวิทยุสำหรับเด็กมีทั้งปัญหาจากผู้ผลิตรายการ ผู้สนับสนุนรายการ การผลิตรายการ การถ่ายทอดสดของสถานี และการตรวจสอบจำนวนผู้ฟังรายการวิทยุสำหรับเด็ก ควรมีแนวทางแก้ไขคือ ควรหาวิธีการ让孩子เข้ามามีส่วนร่วมในรายการมากขึ้น เช่น เล่นนิทาน ตอบปัญหา รวมทั้งผู้ปกครองควรสนับสนุนให้เด็กได้ฟังรายการ ต้องให้ความสำคัญอย่างแท้จริง

สรุปความได้ว่า สื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็ก สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียง เข้าถึงเด็กได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวางและต่อเนื่อง ปัจจุบัน มีผู้ผลิตรายการขาดความระมัดระวังในการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม นำเสนอสิ่งส่งเสริมให้เกิดค่านิยมฟุ้งเฟ้อเพราะอยากเลียนแบบ “ต้นฉบับ” นำเสนอการต่อสู้โดยใช้อาวุธและความรุนแรงสื่อเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปฝังในสมองของเด็กกลายเป็นเครื่องมือและวิธีการส่งเสริมความรุนแรงได้

๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่

สุรพันธ์ ยันต์ทอง ได้กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณหมายถึงการจัดดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบริเวณที่ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างมีระสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้^{๓๕}

วิชัย โสสุวรรณจินดา ได้กล่าวว่า การบริหารอาคารสถานที่เป็นการควบคุมดูแลการประสานงาน การบริการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ให้ดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย^{๓๖}

สุรพงษ์ หิมะนันท์ ได้กล่าวถึงแนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑ ไว้ว่าการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอัสสัมชัญแนวคิด ดังนี้^{๓๗}

๑) การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในฐานะที่ให้ความสะดวกและส่งเสริมการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญและใช้เวลาในการบริหารงานด้านนี้อย่างเหมาะสม

๒) งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีขอบข่ายครอบคลุมถึงการจัดสร้าง การใช้การบำรุงรักษา การควบคุมดูแล และการประเมินผลการดำเนินงาน

๓) ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่หลายประการในการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ดังนั้นการทราบบทบาทหน้าที่และปฏิบัติได้ครบถ้วน จะทำให้งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) การบริหารงานตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารจะทำให้การดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ในการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องอาศัยแนวคิดหลายประการมาประกอบการพิจารณา เพื่อกำหนดแนวทางดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ

^{๓๕} สุรพันธ์ ยันต์ทอง, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ทิพย์อักษร, ๒๕๒๖), หน้า ๒๘๑.

^{๓๖} วิชัย โสสุวรรณจินดา, ระบบงานธุรการสมัยใหม่, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ดิไลต์จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๕.

^{๓๗} สุรพงษ์ หิมะนันท์, “แนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.(การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

- (๑) การบริหารงานอาคารสถานที่
- (๒) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- (๓) การป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน

วสันต์ ธีระนุรักษ์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่าอาคารสถานที่ คือตึก บ้านเรือนร้านค้า สำนักงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้ รวมทั้งอัมจันทร์ หรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นชุมชนของประชาชน ไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้งและโดยเฉพาะ ที่ซึ่งติดต่อกับทางสาธารณะนั้น ให้หมายความถึง สะพาน อุโมงค์ ท่อ หรือรางระบายน้ำเพื่อการสุขาภิบาลรั้วหรือกำแพงกับทั้งประตูรั้วหรือกำแพงนั้น ป้ายโฆษณาอันติดไว้อย่างถาวร ซึ่งมีขนาดเกิน ๑ ตารางเมตร รวมทั้งอุ้งเรือ คนเรือ เขื่อน ทำน้ำหรือทำจอดเรือด้วย

ดังนั้น การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่เท่าที่มีอยู่ ดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๔๒}

๑) อาคารเรียนถาวร อาคารกึ่งถาวร อาคารชั่วคราว ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องพักรู ห้องพัสดุ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนูปกรณ์

๒) อาคารประกอบหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น เช่น อาคารเอนกประสงค์โรงฝึกงานบ้านพัก บ้านพักนักร้องการโรง ส้วม เรือนเพาะชำ รั้ว ถังประปา ศาลาพัก บ่อน้ำ สระน้ำ โรงอาหาร

๓) บริเวณโรงเรียน เช่น สนาม ถนน ที่พักผ่อน สวนหย่อม แปลงเกษตร สนามเด็กเล่น

สุปรีชา หิรัญโร ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้ว่า การวางแผนช่วยให้ทราบถึง ความต้องการอาคารสถานที่ทางการศึกษาในท้องถิ่นนั้นๆ และสามารถสนองความต้องการนั้นได้อย่างดีที่สุดเท่าที่ทรัพยากรจะอำนวยช่วยให้ได้ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรและเทคนิคการสอน และรูปแบบการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นเสมอในโลกการศึกษาปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุดในระยะยาว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ช่วยให้เราได้โรงเรียนที่สวยงาม สภาพแวดล้อมที่ดี เนื่องจากมีการคิดถึงความสัมพันธ์ครบถ้วนของอาคารและสถานที่ต่างๆ ทั้งหมด ช่วยให้เราได้โรงเรียนที่ประหยัด นับตั้งแต่ในการก่อสร้าง ประหยัดค่าบำรุงรักษา ช่วยให้ทราบระยะเวลา ที่สมบูรณ์เต็มตามรูปแบบของโครงการและงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมด และการวางแผนช่วยให้การดำเนินงานบรรลุ

^{๔๒}วสันต์ ธีระนุรักษ์, ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๐. (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๒.

วัตถุประสงค์อย่างรวดเร็วแน่นอน เนื่องจากมีการกำหนดจุดมุ่งหมายขั้นตอนการทำงานและระบบควบคุมงานชัดเจน^{๔๓}

๓.๑) กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

อุทัย เดชตานนท์ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารเป็นแนวทางหรือขั้นตอนเพื่อดำเนินงานซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำมาใช้ประกอบเป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอันจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของหน่วยงาน ในการบริหารอาคารสถานที่นั้นผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีความรู้ในเรื่องกระบวนการบริหารทั่ว ๆ ไปแล้ว ต้องสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเรื่องของอาคารสถานที่อีกด้วย โดยยึดเนื้องานหรือขอบข่ายของงานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และการบริหารงานอาคารสถานที่จะมีประสิทธิภาพได้โดยการดำเนินการ ตามขั้นตอนทั้ง ๔ ของกระบวนการบริหาร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล เช่นเดียวกับการบริหารงานอื่นๆ ทุกงาน กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่ด้วยขั้นตอน ต่อไปนี้^{๔๔}

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา

ในเบื้องต้นของการบริหารงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนแรกของกระบวนการบริหาร โดยรวบรวมข้อมูลด้านอาคารสถานที่ จากระบบข้อมูลของโรงเรียนและหาข้อมูลสภาพปัญหาเพิ่มเติม เพื่อให้ได้เป็นปัจจุบันและแน่นอน ในขั้นนี้ผู้บริหารต้องมีข้อมูลหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอย่างน้อยประกอบไปด้วยข้อมูล ๓ ประเภทนี้ คือ

๑) สภาพปัจจุบันของอาคารสถานที่และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น จำนวนอาคารสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่แล้ว พื้นที่บริเวณโรงเรียนสภาพพื้นที่ จำนวนนักเรียน จำนวนบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

๒) แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง เช่น การเพิ่มหรือลดของจำนวนนักเรียนงบประมาณที่คาดว่าจะได้รับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในท้องถิ่นซึ่งเกี่ยวพันถึงโรงเรียน

๓. ปัญหาและข้อจำกัด ซึ่งจะได้จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เช่น ข้อจำกัดของพื้นที่ ข้อจำกัดของบุคลากร ข้อจำกัดของงบประมาณ หรือปัญหาอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

^{๔๓}สุปรีชา หิรัญโร, (ม.ป.ป.), การวางแผนอาคารสถานที่ของ โรงเรียน, (ภาควิชาบริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๐.

^{๔๔}อุทัย เดชตานนท์, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (นครราชสีมา :บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๖.

เมื่อได้ข้อมูลและปัญหาแล้ว ก็นำมาวิเคราะห์โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม เพื่อสรุปเป็นความต้องการของโรงเรียนที่จะแก้ปัญหา หรือพัฒนาด้านอาคารสถานที่ เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผนงานอาคารสถานที่

เมื่อรู้ความต้องการด้านอาคารสถานที่ที่จะแก้ปัญหา หรือพัฒนาอย่างไร แต่ไหน จากการปฏิบัติในขั้นตอนที่ ๑ แล้ว ก็จักดำเนินการในขั้นที่ ๒ กล่าวคือ จัดให้มีการวางแผนและเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเพื่อพัฒนา หรือ เพื่อบรรลุความต้องการด้านอาคารสถานที่นั้นๆ ในการวางแผนด้านอาคารสถานที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑) ให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคคลในชุมชนผู้ซึ่งมีส่วนในการใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านอาคารสถานที่

๒) ในการวางแผนด้านอาคารสถานที่ จะต้องมุ่งให้อาคารสถานที่นั้นๆ สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายๆ ทาง หากจะเป็นแบบอเนกประสงค์ก็จะทำให้การพัฒนาอาคารสถานที่นั้นๆ ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุน

๓) ให้เป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการเกิดการพัฒนารองของนักเรียนในด้านต่างๆ ให้มากที่สุดนั่น คือ ให้ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน และกล่อมเกลาลักษณะนิสัยให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร

สรุปความสำคัญได้ว่า อาคารสถานที่ต่อการจัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนอยู่มาก ลักษณะรูปร่างและการจัดสภาพห้องเรียนมีผลต่อกิจกรรมและปฏิกิริยาโต้ตอบของนักเรียนด้วย สิ่งเหล่านี้อาจทำให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยราบรื่นหรืออาจจะขัดข้องขลุกขลักได้

๓.๒) ประเภทของอาคาร

สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ ได้แยกการพิจารณาอาคารสถานที่ เป็น ๓ ประเภท คือ^{๔๕}

๑) อาคารเรียนและห้องเรียน

๒) อาคารประกอบ

๓) บริเวณและสิ่งแวดล้อม

---

^{๔๕}สวัสดิ์ สายประสิทธิ์, มงคล ตำอังก์กุล และสมบุรณ์ วัฒนวรพงศ์, (ม.ป.ป.), คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖๖.

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าอาคารสถานที่แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ อาคารเรียน อาคารประกอบการอื่นๆ และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ บริเวณโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยแท้จริง

๓.๓) การจัดอาคารสถานที่

อดิษฐ์ ชาติกำแหง ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดสร้างอาคารสถานที่ไว้ดังนี้^{๔๖}

๑) จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่สถานศึกษาต้องการและดำเนินการของงบประมาณต่อหน่วยเหนือ

๒) จัดให้สถาปนิกออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา

๓) ควบคุมการก่อสร้างให้ถูกต้องตามแบบแปลน เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕) หาวิธีแก้ปัญหาการขาดแคลนด้านอาคารสถานที่ในกรณีที่ยังสนับสนุนจากทางราชการมีไม่เพียงพอ โดยร่วมมือกับบุคลากรในสถานศึกษาและผู้นำชุมชน

๖) จัดให้มีการตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบ สวยงาม และร่มรื่นน่าอยู่

๗) จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ประจำอาคารสถานที่ให้เพียงพอกับความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า อาคารสถานที่ หมายถึง การจัดทำรายละเอียดของอาคารสถานที่รวมถึงการวางแผนบริเวณที่ตั้งอาคาร การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และการดำเนินการของงบประมาณ การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อเป็นการให้ดำเนินไปด้วยความสะดวกราบรื่น

๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

ปัจจัยด้านบุคคลคือทรัพยากรที่ซึ่งมีชีวิตจิตใจพร้อมทักษะความชำนาญและความสามารถที่จะเข้ามาปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ทรัพยากรบุคคลผู้ทำงานเหล่านี้จะเป็นผู้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ในขั้นปฏิบัติ โดยจะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินทุน สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์

^{๔๖}อดิษฐ์ ชาติกำแหง, หลักการบริหารโรงเรียนมัธยม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๘-๒๙.

และจะเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบ โดยทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เดินเครื่องจักรหรือคอยให้บริการตามหน้าที่เป็นต้น ผลงานที่ได้ออกมาจากที่ได้ดำเนินไป จะดีมากหรือน้อยอย่างไรนั้น ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคลนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะคน นับเป็นปัจจัยที่ผันแปร ซึ่งต่างกับปัจจัยทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการพฤติกรรมขององค์การซึ่งจะเชื่อมโยงกับรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ เช่น การตั้งเป้าหมาย การวัดผล การจูงใจ ให้รางวัลตอบแทนต่าง ๆ และการสร้างความสามัคคี ความจงรักภักดี การคิดริเริ่ม และการทุ่มเทกำลังความสามารถให้ปรากฏเป็นผลงานที่ดี ทั้งนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นเรื่องของผู้นำ การสร้างทีมงาน และการจูงใจ ที่ได้ผลในทางปฏิบัติหรือก็คือ ส่วนของการบริหารทรัพยากรบุคคลนั่นเอง เพื่อทำหน้าที่งานทางด้านการบริหารต่างๆ ให้บังเกิดผลสำเร็จต่อองค์การได้สูงสุดตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสรุปก็คือ บุคคลกับการทำงานนั่นเอง เพื่อสร้างจุดแข็ง

ธีระ รุญเจริญ ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของนักการศึกษาไว้ดังนี้

๑) บทบาทในการบริหารงานบุคคล เมื่อมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากกระทรวงไปยังสถานศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยจะเป็นการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจะมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะต้องบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดแล้ว จะต้องบริหารหน่วยงานให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ ที่กฎหมายกำหนด เช่น การสรรหาบุคคล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือการให้ความดีความชอบ การดำเนินการทางวินัย ผู้บริหารจะต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ ทันสมัย และมีลีลาการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านและสังคมที่ดี อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความรับผิดชอบ^{๔๗}

๒) บทบาทในการบริหารงบประมาณและการเงิน ผู้บริหารควรมีกระบวนการพิจารณา งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

(๑) การจัดทำงบประมาณ โดยสถานศึกษาเสนอเป้าหมายและความต้องการ งบประมาณ ในขั้นตอนนี้ ผู้บริหารจะต้องทำแผนงบประมาณระยะปานกลาง ๓ ปี ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย จำนวนนักเรียนล่วงหน้า ๓ ปี ประกอบด้วย การประมาณการงบประมาณ การกำหนดวงเงินงบประมาณขั้นต่ำ (Based Line Budget) ที่ต้องการขอในแต่ละปี

^{๔๗} ธีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : U.L.T. เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๕๗.

(๒) การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็นงบลงทุนและงบดำเนินการงบรายหัว

(๓) การบริหารอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมาย ทั้งงบลงทุนงบดำเนินการและงบรายหัว ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

(๔) การติดตาม ตรวจสอบ และรายงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถสูงในการติดตามตรวจสอบ และรายงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเสมอว่า บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงบประมาณและการเงินจะอยู่ภายใต้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการเสมอ

๓) บทบาทเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยสรุปได้ดังนี้

(๑) ศึกษาค้นคว้า และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจมีวิสัยทัศน์เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพทางการศึกษา

(๒) สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา

(๓) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

(๔) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(๕) เตรียมวางแผนและจัดทำระบบข้อสารสนเทศภายในสถานศึกษา

(๖) การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(๗) การตรวจสอบและติดตาม การสร้างเครื่องมือในการประเมินการดำเนินการประเมินการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

(๘) การรับการประเมินภายนอก ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญคือ เป็นแกนนำในการเตรียมการหรือวางแผนให้สถานศึกษาพร้อมกับการประเมิน เป็นผู้ประสานงานและผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก เป็นผู้ชี้แจงทำความเข้าใจหรือให้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติม แก่คณะผู้ประเมินภายนอก เป็นผู้ตรวจสอบและลงนามรับทราบในการรายงานการประเมินของคณะผู้ประเมินภายนอก และนำผลการประเมินภายนอกไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔) บทบาทในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครู ซึ่งเป็นบุคลากรหลัก และมีบทบาทสำคัญมีดังนี้

- (๑) สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
- (๒) การพัฒนาหลักสูตร
- (๓) การจัดหาแหล่งการเรียนรู้
- (๔) การวิจัยในชั้นเรียน
- (๕) การจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้
- (๖) การจัดทำงบประมาณสนับสนุน
- (๗) การเผยแพร่ผลงาน
- (๘) การให้ขวัญกำลังใจ
- (๙) บทบาทในการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
- (๑๐) บทบาทในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล
- ๕) บทบาทในการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารมีบทบาทดังนี้^{๔๔}
  - (๑) การพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานปฏิบัติการเรียนรู้
  - (๒) การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู
  - (๓) การพัฒนาความก้าวหน้าของครู

การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้ การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลปะและปัจจัยสำคัญการบริหาร ที่สำคัญมี ๔ อย่าง ที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่^{๔๕}

- ๑) คน (Man)
- ๒) เงิน (Money)
- ๓) วัสดุสิ่งของ (Materials)
- ๔) การจัดการ (Management)

^{๔๔}ปรัชญา เวสารัชช, ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร, ประมวลสารการพิมพ์, หน้า ๒๑๐.

^{๔๕}<http://www.kunkroo.com/admin1.html>,

สรุปได้ว่า ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการ โรงเรียนให้การสนับสนุนผู้สอนได้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความก้าวหน้า มีความรู้ความสามารถของตนเอง สนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาให้ได้รับความดีความชอบ และได้รับรางวัล / คำชมเชย ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจกับผู้ได้บังคับบัญชา

๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน

การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษาช่วยในการพัฒนาครูช่วยในการเลือกปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุ และเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการ

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลไว้ว่า เป็นการวางแผนเพื่อช่วยเหลือบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการและหลังการดำเนินการ โดยสถานศึกษาสามารถใช้แนวทางการดำเนินการ ดังนี้^{๕๐}

๑) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา(ภายใน) โดย

- (๑) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา
- (๒) การวางแผนการนิเทศ
- (๓) สร้างเครื่องมือ
- (๔) การดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการ
- (๕) รวบรวม วิเคราะห์ สรุป และรายงาน

๒) การนิเทศ ติดตาม การกำกับการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา โดยการเตรียมเอกสารข้อมูลหลักฐานหรือร่องรอยกระบวนการทำงานและผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำงาน และจัดบุคลากรภายในภายนอกสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน

- ๓) รับการนิเทศจากภายนอก
- ๔) นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
- ๕) นำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา

---

^{๕๐}กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ), ๒๕๔๕), หน้า ๓๖.

๖) สรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาต้องดำเนินงานและเขียนรายงาน โดยมีการจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ และรายงานผลการดำเนินงานเผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนร่วมทราบ

๕.๑ ความมุ่งหมายของการนิเทศ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้^{๕๑}

- ๑) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา
- ๒) เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ๓) เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัยและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

๔) เพื่อพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานและเอกสารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษาและครูอาจารย์

๕) เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

๕.๒ ขอบข่ายการนิเทศ

สว่าง มโนใจ ได้สรุปว่า การนิเทศภายใน คือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน ที่ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาคุณภาพทางการเรียนการสอนของครู ให้สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของครูเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อผู้เรียน ดังนี้^{๕๒}

- ๑) การให้ความช่วยเหลือแก่ครู
- ๒) การพัฒนาบุคลากรเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ
- ๓) การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม
- ๔) การพัฒนาหลักสูตร
- ๕) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การนิเทศการศึกษา ที่รวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจ ที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการ

^{๕๑}รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ภาควิชาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๕.

^{๕๒}สว่าง มโนใจ, “การนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

ดำเนินงานใดๆ ของโรงเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานใดๆ ของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้น และรักษาไว้ จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอกการนิเทศการศึกษา ที่รวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการใดๆ ที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจ ที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใดๆ ของโรงเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานใดๆ ของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้นและรักษาไว้ จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก^{๕๓}

๕.๓ กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

กิจกรรมการนิเทศในที่นี้หมายถึงหัวข้อกิจกรรมที่จะนำไปเป็นแนวทางในการ ออกแบบวิธีการนิเทศตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศ หรือพิจารณากำหนดรายละเอียดในการ ดำเนินการนิเทศในแต่ละครั้ง หรือแต่ละรายการให้ เป็นไปตามหลักการและกระบวนการนิเทศ เช่น^{๕๔}

- ๑) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ใหม่
- ๒) จัดประชุมชี้แจงเรื่องใหม่ๆ
- ๓) สาธิตการสอน โดยครูในโรงเรียน หรือจากโรงเรียนอื่น ๆ ที่เชิญมา
- ๔) การสัมมนาเสนอแผนการสอน แผนงาน โครงการ ประจำปีภาคเรียนหรือประจำปีของหมวดวิชา ฝ่าย งาน
- ๕) การสัมมนาเสนอผลงานของหมวดวิชา ฝ่าย งานประจำปีภาคเรียน หรือประจำปี
- ๖) การสัมมนาสรุปผลการสอน ผลงาน ของครู หรือนักเรียนอื่น ๆ ในโรงเรียน
- ๗) ศึกษาดูงาน คู่มือการนิเทศ
- ๘) จัดประกวดหรือนิทรรศการผลงานของครู
- ๙) ส่งครูไปฝึกงาน
- ๑๐) สังเกตการสอนในห้องเรียน (การวางแผนการสอนที่พบว่ามีปัญหาแล้วทดลองสอนตามแผน และสังเกตการสอนร่วมกัน)
- ๑๑) เยี่ยมชั้นเรียน
- ๑๒) ให้คำปรึกษาแนะนำ
- ๑๓) การประชุมอบรม ประชุมปฏิบัติการในเรื่องใดๆ ร่วมกัน

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตลำปาง เขต ๑, หน้า ๔ -๕.

^{๕๔} การนิเทศการศึกษา, (๘/๖/๕๒), : <http://www.panchalee.wordpress.com> (3/03/2009).

๑๔) การร่วมกันวิจัยในชั้นเรียน หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการอื่นๆ

๑๕) ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้ครูอ่าน

สรุปได้ว่า การนิเทศการเรียนการสอน คือ หมายถึง การดำเนินการใดๆที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจ ที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใดๆของโรงเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานใดๆ ของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้นและรักษาไว้จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก

๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นงานที่ถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียนเลยทีเดียว โรงเรียนจะดีมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้นมีนักศึกษาได้เสนอแนวทางและงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกที่ส่งผลให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรมวิชาการ ให้ความหมายของงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับครูและวัสดุสำหรับนักเรียน ซึ่งในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นได้ดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๕}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า การบริหารวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ผู้บริหารควรนำไปพิจารณาดำเนินการ ได้แก่ จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอและครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการสำรวจความต้องการในการวางแผนเพื่อจัดหาและดำเนินการจัดบริการจัดทำผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักใช้รู้จักเก็บรักษาครู มีความสามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอนให้ตรงกับเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูผู้สอนจัดให้มีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งผลิตสื่อและบริการสื่อแก่ครูสอนส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ แสวงหาแหล่งวิทยากรที่เป็นสื่อการเรียนการสอนในชุมชนหรือในท้องถิ่น

^{๕๕}คู่มือปฏิบัติงานตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๖), หน้า ๖๖ – ๖๗.

เช่น บุคลากร สถานที่ประกอบการการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและจัดให้มีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอโดยการสังเกตการณ์สอนการดูแผนการสอนการเยี่ยมสื่อ^{๕๖}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อการสอนไว้คือ^{๕๗}

๑) ฝ่ายบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

(๑) เข้าใจงานสื่อการสอนตระหนักในคุณค่า และความสำคัญโดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการสอน

(๒) มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน

(๓) มีความรู้ความสามารถ ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการสอน

(๔) จัดให้มีอาคารสถานที่งบประมาณ บุคลากรแก่งานสื่อการสอน

๒) หัวหน้างานสื่อการสอน เป็นบุคคลที่จะทำให้งานของสื่อการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบมี ดังนี้

(๑) ส่งเสริม สนับสนุนให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน นักศึกษา และครูอาจารย์ที่จะใช้บริการสื่อการสอน

(๒) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา วัสดุทัศนศึกษาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนที่เหมาะสม

(๓) บริการสื่อการสอนแก่ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านนี้ของสถานศึกษา

(๔) รับผิดชอบ เก็บรวบรวม ดูแล บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ทัศนศึกษา

(๕) ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ทัศนศึกษา

(๖) เสนอและรับผิดชอบโครงการสื่อการสอนตลอดจนการประเมินผลและการจัดทำรายงานนอกจากหัวหน้างานแล้ว งานสื่อการสอนควรมีผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอน เช่น ช่างเทคนิคด้านการออกแบบ และเขียนแบบ สำหรับการผลิตสื่อการสอนด้านกราฟฟิกส์ แผ่นพับ โปสเตอร์ ช่างภาพ สำหรับผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพ สไลด์ ฟิล์ม ภาพยนตร์ วิดีโอเทป ตลอดจนงานถ่ายภาพทั่วไป

^{๕๖}สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนานุเคราะห์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖), หน้า ๖-๗.

^{๕๗}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๕), หน้า ๔๕.

๓) คณะกรรมการบริหารงานสื่อการสอน เป็นงานที่จะให้คำปรึกษาการวางนโยบาย และการวางแผนการบริหารและบริการงานสื่อการสอน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารสื่อการสอนมี ดังนี้

(๑) ประชุมเพื่อพิจารณา นโยบายการวางโครงการของงานสื่อการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว

(๒) ประสานงานการจัดหาและบริการงานสื่อการสอนให้กับสถานศึกษา

(๓) การประชาสัมพันธ์งานของงานสื่อการสอน

(๔) การประเมินผลงานและติดตามผลงานของงานสื่อการสอน

(๕) การเป็นที่ปรึกษาและการช่วยแก้ปัญหาในงานสื่อการสอน

นอกจากบุคลากรที่บริหารงานสื่อการสอนและให้บริการสื่อการสอนแล้ว ยังมีบุคลากรที่ใช้สื่อการสอนในสถานศึกษา ได้แก่ ครูอาจารย์ ซึ่งควรมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

๑) ครูอาจารย์ควรฝึกการใช้สื่อเป็นอุปกรณ์การสอน และใช้ให้ถูกวิธี

๒) เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สื่อเป็นอุปกรณ์การสอนและจำเป็นต้องใช้เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) ครูอาจารย์ควรส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้ใช้สื่อการสอน

๔) หากครูอาจารย์ใช้สื่อการสอนไม่ถูกต้องงานสื่อการสอนควรมีบริการใช้สื่อตลอดจนการสาธิตและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อให้กับครูอาจารย์^{๕๘}

สรุปได้ว่า ปัจจัยการใช้สื่อการเรียนการสอน คือ สื่อประกอบการเรียนการสอน ควรนำไปพิจารณาดำเนินการจัดหา มีการสำรวจความต้องการในการวางแผนเพื่อจัดหาคำเนินการจัดบริการจัดทำผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักใช้รู้จักเก็บรักษา สามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอนให้ตรงกับเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนโดยการจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน

๗) ปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนของครู

การจัดการเรียนการสอนนับได้ว่า เป็นงานที่ถือว่าเป็นหัวใจสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญาเลยทีเดียว สถานศึกษาจะดีมีคุณภาพมากหรือน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอนมี ดังนี้^{๕๙}

^{๕๘}ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๒๔๗.

^{๕๙}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การบริหารงานวิชาการ, อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๗.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการสร้างและพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ความสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ การปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แนวคิดของการปฏิรูปมีผลโดยตรงต่อผู้สอนและผู้เรียนที่จะเป็นกำลังคนที่สำคัญในอนาคต ดังนั้นการบริหารงานวิชาการในส่วนของจัดการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลายตามต้องการของผู้เรียน โดยไม่จำกัด วัน เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒) การจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้โดยคณาจารย์หรือผู้สอนทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

๓) ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตรให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีความใฝ่รู้ สามารถคิดวิเคราะห์ วิจัย ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และมีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ

๔) ให้ความสำคัญแก่การลงทุนเพื่อการวิจัย สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ

๕) ปรับระบบการประเมินและวัดผลการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพิจารณาจากความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรมควบคู่กับการทดสอบตามความเหมาะสม

๖) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนเป็นความหมายหนึ่งของการศึกษาคือการทำที่ฝึกตัวเองพัฒนาชีวิตของตัวเองให้มีความสามารถที่จะเป็นอยู่ได้อย่างดี การศึกษาก็คือการทำให้ชีวิตเป็นอยู่ได้อย่างดี ซึ่งเราต้องพยายามอยู่ตลอดเวลา^{๕๕}

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การศึกษาลับง่าย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๔-๕.

สันต์ ธรรมบำรุง ได้ให้ความหมายของระบบการจัดเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ และได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการเรียนการสอนไว้ว่า^{๖๐}

๑) การทำงานอย่างเป็นระบบนั้นสิ่งต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบบจะอยู่ด้วยกันอย่างมีระเบียบไม่มีความสับสน และไม่มี ความขัดแย้งในองค์ประกอบเหล่านั้น

๒) การทำงานอย่างเป็นระบบจะเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดทั้งแรงงาน เวลา และค่าใช้จ่าย

๓) งานทุกอย่างจะสำเร็จตามเป้าหมายและได้ผลอย่างเต็มที่ และ

๔) การสอนมีระบบนั้นเป็นแนวทางทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดลองได้

Hilgard and Bower ได้กล่าวถึงการจัดเรียนการสอนไว้ว่า คือ การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์แต่ มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณ วุฒิภาวะจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พิษของยา เป็นต้น^{๖๑}

สภาพการณ์ (Conditions) หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยยึดหลักการที่ว่า "การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากกระทำด้วยตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ" ดังนั้นการเลือกรูปแบบของประสบการณ์ และกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เบราน์และคณะ (Brown and others, 1986) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนไว้ว่า เป็นระบบการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน และมีการวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนซึ่งตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน และเป้าหมาย (goals) เพราะในการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมก็ตามจำเป็นต้องมีจุดประสงค์ จุดมุ่งหมาย ซึ่งจุดประสงค์ต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องนำไปเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้านดังนี้

๑) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เกี่ยวข้องกับความรู้ความจำความเข้าใจการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล

๒) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เกี่ยวข้องกับเจตคติ และความรู้สึกนึกคิด เช่น ความรู้สึกซาบซึ้งต่อดนตรี หรืองานศิลปะ เป็นต้น

^{๖๐}สันต์ ธรรมบำรุง, หลักการนิเทศการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๖),

^{๖๑}Hilgard E.R. and G.H. Bower, Theories of Learning, ๔ed, (New York : Apploton Century, ๑๙๗๔), p. ๒๕.

๓) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นเรื่องเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการเล่นฟุตบอลทักษะการพิมพ์หรือทักษะการประดิษฐ์ตัวอักษร และสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๔) แหล่งการเรียนรู้ (Resources) นับเป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญของการจัดการสอน ซึ่งรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ รวมถึงบุคลากร ครูผู้สอน ห้องสมุด ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้ช่วยสอนและอื่น ๆ ซึ่งมีผลโดยตรงหรือทางอ้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

๕) ผลลัพธ์ (Outcomes) คือผลที่ได้รับจากการกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งจะมีการรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเป็นข้อปรับปรุงเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ร่วมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองบทเรียนต้องท้าทายปัญญาคำถามต่าง ๆ ต้องพัฒนาทักษะความคิด อารมณ์ ความรู้สึกให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระใช้แหล่งความรู้ที่เหมาะสม และใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายเป็นเครื่องมือการเรียนรู้^{๓๐}

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่^{๓๑}

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกันทั้งในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพและเรียนรู้ด้วยความสุขดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายและได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดนั้น สถานศึกษาและครูสอนควรจัดการเรียนรู้ตามแนวทางต่อไปนี้^{๓๒}

^{๓๐} ไพบุลย์ แจ่มพงษ์, การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา, (การศึกษาเอกชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘.

^{๓๑} วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร, แอล ที เพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^{๓๒} กรมวิชาการ, แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗-๑๘.

๑) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง ค้นคว้า แสวงหาความรู้อย่างอิสระ

๓) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

๔) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายและเหมาะสมกับตนเอง

๕) ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น มีทักษะกระบวนการคิดการจัดการและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

๖) ใช้สื่อที่หลากหลาย รวมทั้งภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมและเนื้อหาที่ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุลในลักษณะบูรณาการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูผ่านกระบวนการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถีพุทธมีความชำนาญ มีประสบการณ์ในการสอน หรือเทคนิคการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนวิถีพุทธมาใช้สอนเพื่อส่งผลให้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในที่ถูกต้องดีงามและเกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนที่สูงขึ้น

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษฎณา ผ่องพิทยา ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะภาวะที่พึงประสงค์ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และปัจจัยชีวสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพของผู้นำด้านความรับผิดชอบต่องานของผู้นำ ด้านสมรรถภาพในการทำงานของผู้นำ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำ และด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ ซึ่งองค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรปัจจัยชีวสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงสุด คือ องค์ประกอบของผู้นำด้านสมรรถภาพในการทำงานของผู้นำกับอายุของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ^{๖๒}

^{๖๒}กฤษฎณา ผ่องพิทยา, “การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะภาวะที่พึงประสงค์พฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และปัจจัยชีวสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

สุชาติ อินแถลง ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านดัวน้อย ตามหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้^{๖๓}

๑) ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ได้มีการเตรียมการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ มีการเตรียมบุคลากรทั้งครูนักเรียน ผู้ปกครอง อาคารสถานที่ มีการเตรียมกิจกรรม มีการดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาปรับปรุง ประเมินผล และเผยแพร่

๒) ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้มีการบูรณาการหลักธรรมสอดแทรกทุกกลุ่มสาระ เน้นกระบวนการไตรสิกขา ผ่านกระบวนการ กินอยู่ ดู ฟัง เป็น ครูผู้สอนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง สอนให้รู้อยู่ให้เห็น พัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทุกด้าน นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๓) ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา เน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือนกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔) ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร ให้เข้ารับการอบรมศึกษาดูงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้อยู่ให้เห็น เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

๕) ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ได้ร่วมมือกับวัดและชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

บำรุง แสณณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า^{๖๔}

๑) การมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในเป็นด้าน ๆ คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

^{๖๓} สุชาติ อินแถลง, “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลข เขต ๑ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดัวน้อย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๖๔} บำรุง แสณณรงค์, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

๒) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่จำแนกตามการอบรม แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เจตคติต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ และขนาด โรงเรียน เป็นดังนี้

๒.๑ ครูที่ผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรมแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณาในรายด้าน คือ ด้านกายภาพและด้านการบริหารจัดการ โดยรวมไม่แตกต่างกันส่วนในด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยครูที่ผ่านการอบรมมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ไม่ผ่านการอบรม

๒.๒ ครูที่มีเจตคติต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต่างกัน มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูที่เจตคติดีมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่เจตคติไม่ดี

๒.๓ ครูที่ปฏิบัติงานสอนใน โรงเรียนขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ใน โรงเรียนขนาดเล็กมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ ปฏิบัติงานสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

อมรรัตน์ แก้วมะ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ พบว่า ^{๖๕}

๑) ระดับกระบวนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศกนคร เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกชั้น โดยกระบวนการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ ชั้นการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสูงกว่าด้านอื่นๆ

๒) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการบริหารจัดการมีประสิทธิผล มากกว่าด้านอื่น ๆ

๓) กระบวนการบริหารจัดการศึกษา และประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียน วิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ จำแนกตามสถานภาพโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่เมื่อจำแนกตามประเภทของโรงเรียนพบว่า บุคลากร

---

^{๖๕}อมรรัตน์ แก้วมะ, “การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑”, ปรัญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

ที่อยู่โรงเรียนที่มีประเภทแตกต่างกันมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันและไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ และประเภทของโรงเรียน

๔) กระบวนการบริหารจัดการศึกษากับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๕) กระบวนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิปุทธ ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ขั้นการประเมินผลการเผยแพร่ผลการดำเนินการ ขั้นการดำเนินการพัฒนา และขั้นเตรียมการ สามารถทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ ๖๕.๗๐ และมีความคลาดเคลื่อนเท่ากับ ๐.๓๑๕

๖) ในการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางเพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต ๑ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ต่อไป

จริง สุขเกษม ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี ประกอบด้วย ๖๖

๑) การบริหารวิชาการที่สำคัญ ๆ คือ ด้านการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีการกำหนดพุทธธรรมและคุณธรรมเพิ่มเติมในวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดแทรกพุทธธรรมคุณธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรายวิชาต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ใช้หลักไตรสิกขาผ่านการจัดการเรียนรู้และวิถีชีวิต (การกินอยู่ คู่ ฟัง เป้า) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอน

๒) การบริหารงบประมาณ ที่สำคัญ ๆ คือ ในด้านการจัดตั้งงบประมาณ มีการกำหนดพุทธธรรมคุณธรรมไว้ในแผนกลยุทธ์โรงเรียน ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดสรร เบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลตามปกติ ด้านการระดมทรัพยากรและบริหารพัสดุสินทรัพย์ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และด้านการ

^{๖๖}จริง สุขเกษม, “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

ตรวจสอบติดตามและประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

๓) การบริหารงานบุคคล ที่สำคัญ ๆ ด้านการวางแผนและการสรรหา มีการกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน โดยมีการจัดหาที่ปรึกษา เช่น พระภิกษุ คฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาเสนอแนะ ด้านการพัฒนาบุคลากรและวินัย มีการพัฒนาบุคลากรตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีพุทธมุ่งหวังให้เกิดคุณลักษณะผู้บริหาร โรงเรียน ครู เป็นแบบอย่างที่ดี ความเป็นกัลยาณมิตร ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ มีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรภายนอก ที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป และด้านการประเมินบุคลากร มีการให้ผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหาร โรงเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

๔) การบริหารทั่วไป ที่สำคัญ ๆ คือด้านการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน มีการจัดการกิจกรรม เสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่เน้น การปฏิบัติตามคุณธรรม ในครอบครัวไทย ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการสร้างบรรยากาศ อาคารสถานที่ ห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ ให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการประชุมชี้แจงและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจต่าง ๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายมีการจัดให้มีเครือข่ายเพื่อแสวงหาความร่วมมือตามโครงการวิถีพุทธในด้านต่าง ๆ กับบุคคลสถานศึกษา องค์กรหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า

๑) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ โดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้านมีการปฏิบัติทุกด้าน โดยปฏิบัติมากที่สุดในด้านการวางแผนวิชาการ และปฏิบัติน้อยกว่าด้าน อื่น ๆ ในด้านการนิเทศการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

^{๖๓} พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์, “การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

(๑) ด้านการวางแผนงานวิชาการ มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจุดมุ่งหมาย หลักสูตรสถานศึกษาของโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ในเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

(๒) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาเอกสาร หลักสูตรสถานศึกษาตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ในเรื่อง การเตรียมเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์

(๓) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม

(๔) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจากสื่อการเรียนรู้ ปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ

(๕) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง ติดตามผลการวัดผลและประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ในเรื่อง จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดประเมินผลเพื่ออ้างอิงตรวจสอบและพัฒนา

๒) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาไม่ได้กำหนดขึ้น เนื่องจาก มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้านและทุกเรื่องในแต่ละด้าน

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร พบว่า ^{๖๔}

๑) ด้านการเตรียมการ มีการหาที่ปรึกษา การเตรียมบุคลากร และกำหนดเป้าหมาย โดยที่มีปัญหา ดังนี้ การที่รักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ ผู้ปกครองมีการกิจไม่ให้ความสำคัญกับวิถีพุทธ และบุคลากรยังขาดความเข้าใจในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

๒) ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมกิจกรรมนักเรียน คือ ครูยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แนววิถีพุทธและขาดงบประมาณ

๓) ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา มีการจัดการพัฒนาครูตามระบบไตรสิกขา ปัญหา คือ การขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

---

^{๖๔} วิไล วิทย์ประเสริฐกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

๔) ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร ยังมีปัญหา คือ ขาดการนิเทศครูดูแลใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง

๕) ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลในการบริหารด้านต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง ด้านนี้ไม่พบปัญหา

๖) ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือ รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

พระภุชงค์ หนูมาก ได้วิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ได้พบผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กับข้อมูลระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการ การมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ต่างกัน แต่กลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับการศึกษา สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่เข้าร่วมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธต่างกัน ^{๖๕}

สาตี ท่าเหล็ก ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ – ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ได้พบว่า ^{๖๖}

๑) สภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยสภาพรวมอยู่ในระดับมากและเป็นรายชั้นตอนอยู่ในระดับมาก ๕ ชั้น เรียงตามลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ชั้นเตรียมการและชั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ๑ ชั้น คือชั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

^{๖๕} สาตี ท่าเหล็ก, “การศึกษาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ – ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^{๖๖} พระภุชงค์ หนูมาก, “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธ”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่าง

๓) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๑ เขต ๒ และ เขต ๓ โดยภาพรวม

๔) ปัญหาที่พบมากที่สุดในแต่ละชั้นและแนวทางแก้ปัญหาในการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ๓ อันดับแรก คือ ปัญหาในขั้นเตรียมการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ มีแนวทางแก้ไขปัญหามาตามลำดับ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษาดูงานหรือ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดประชุมปรึกษาหารือ และวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติไปในทางเดียวกัน ปัญหารองลงมาอยู่ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบ ใตรศึกษา การกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไม่หลากหลายและขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ มีแนวทางแก้ปัญหาตามลำดับ คือ มีการนิเทศกำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียน ส่งคณะครูเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธที่เป็นต้นแบบ และปัญหาขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ชัดเจน มีแนวทางแก้ปัญหาตามลำดับ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การนิเทศ กำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำหรือศึกษาหาความรู้จากเอกสาร หรือคู่มือแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ

เจษฎา สิงหรา ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง ได้พบว่า อายุการทำงานแตกต่างกัน มีความรู้ในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ และการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และพบว่าอายุทำงานแตกต่างกัน มีความรู้ในด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนาแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนในเรื่องเจตคติและความพร้อม ในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ และการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๓๐}

^{๓๐} เจษฎา สิงหรา, “แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง”, วิทยานิพนธ์สังคมศึกษาระดับปริญญาโท (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

สมคิด โปธิ์จุมพล ได้วิจัย เรื่อง การบริหารจัดการในโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านหนองผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑ พบว่า การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธจะบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ คือ^{๑๒}

๑) ด้านปัจจัย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จะต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีลห้า ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และชุมชน การบริหารจัดการศึกษา ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าโดยรวมทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ จัดทำหลักสูตร ปรับปรุงภูมิทัศน์และปรับปรุงกายภาพและสิ่งแวดล้อม

๒) ด้านกระบวนการ สถานศึกษาได้จัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการการสอนตามหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทุกช่วงชั้น มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีที่หลากหลาย รวมทั้งการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร

๓) ด้านผลผลิต โรงเรียนเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองผือ ๑๔ ประการ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ได้มีส่วนร่วม

แสงทอง เรืองศิลป์ ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๔ (บ้านกุดโง้ง) พบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการดังนี้^{๑๓}

๑) ด้านการบริหารจัดการได้เตรียมการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และปรึกษาพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ได้เตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองจัดอาคารสถานที่ให้ร่มรื่นสะอาดตาเหมาะสมกับวิถีพุทธแล้วดำเนินการจัดทำคู่มือแนวทางในการปฏิบัติและ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินผลการดำเนินงาน แล้วประชาสัมพันธ์เผยแพร่ต่อไป

๒) ด้านการจัดวิถีพุทธ สู่วิถีการเรียนรู้ ได้จัดกิจกรรมสอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างด้วยการ สอนให้รู้ ทำให้อยู่ให้เห็น ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนให้กิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น

^{๑๒} สมคิด โปธิ์จุมพล, “การบริหารจัดการในโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านหนองผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑”, **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^{๑๓} แสงทอง เรืองศิลป์, “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๔ (บ้านกุดโง้ง)”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

๓) ด้านการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธได้จัดกิจกรรมวิถีพุทธรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือนและรายปี เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา

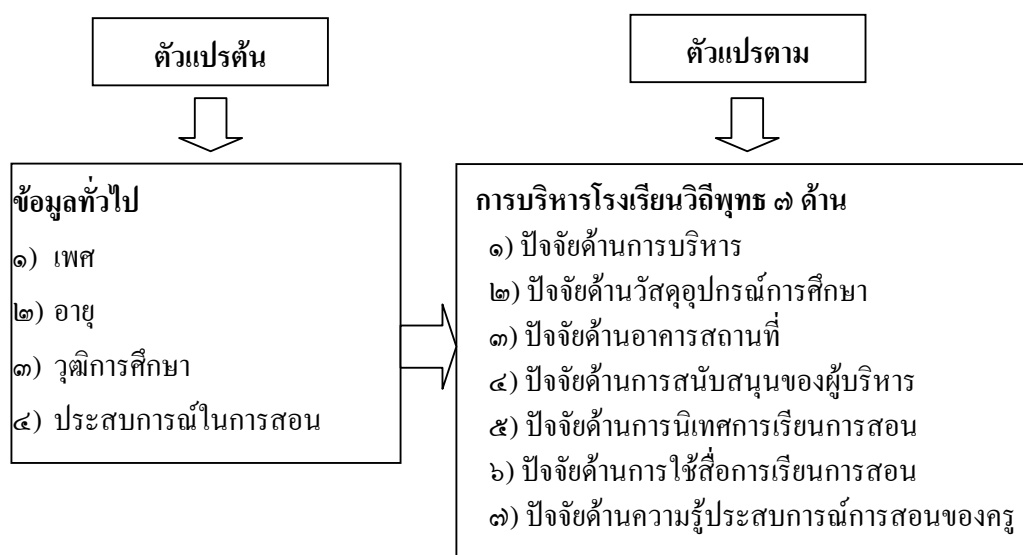
๔) ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะของบุคลากรได้ให้บุคลากรรับการฝึกอบรม การฝึกอบรมปฏิบัติ พัฒนาตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

๕) ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนนั้น โรงเรียนได้ร่วมมือกันกับวัดและชุมชน เป็นกัลยาณมิตร ที่ดีต่อกันจัดกิจกรรมร่วมกันเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

การจัดการเรียนสอนโรงเรียนวิถีพุทธมีการดำเนินงานด้วยคุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม กระทบ การเรียนการสอนที่บูรณาการ ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการและโรงเรียนวิถีพุทธมีการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธได้จัดกิจกรรมวิถีพุทธรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือนและรายปี เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา และการปฏิบัติธรรม รักษาศีล ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นการดำเนินการที่มีความสอดคล้องกับตัวแปรต้นและแปรตาม ดังแผนภูมิ

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินรสถวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยผู้วิจัยได้กำหนดและดำเนินการ ดังรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการครูโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ดังต่อไปนี้

- ผู้บริหาร จำนวน	๒๑ คน
- ครูผู้สอน จำนวน	๑๐๓ คน
รวม	๑๒๔ คน

๓.๒ ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย

๑) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิชาการตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธด้วยวิธีการต่างๆ

๒) สร้างแบบสอบถามสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลขึ้น โดยเฉพาะทดสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

๑) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธจำนวน ๔๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็น

๒) แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating scale) มีเกณฑ์การแบ่งคะแนนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ หมายถึง มากที่สุด

๔ หมายถึง มาก

๓ หมายถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำมาสร้าง ข้อคำถามครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ ในแบบสอบถาม

๒) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างคำถามตามแบบลิเคิร์ต (likert-type rating scale) แล้วนำมากำหนดเป็นเนื้อหาจำนวนข้อของเครื่องมือตามแนวคิดเรื่องการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๓) นำแบบสอบถามให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา

๔) นำข้อเสนอที่จากคำแนะนำของคณะกรรมการมาปรับปรุงแก้ไข

๕) นำแบบสอบถามนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพร้อมทั้งให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์

ทั้งนี้เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๕ มีบางข้อที่ได้ดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕ จึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๖) แบบสอบถามที่จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำมาใช้ทดลอง (try - out) กับนักเรียนโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย จำนวน ๓๐ คน ซึ่งมีใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของ ครอนบาค^๑ (Cronbach) หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๗๘๕

๗) นำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

๑) นำหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามจากทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัย

๒) นำแบบสอบถามการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๔ คน และจดบันทึกการประเมินค่าของแต่ละคน

๓) นำผลการประเมินค่าไปวิเคราะห์เพื่อหาผลสรุปและอภิปรายผลเป็นลำดับต่อไป

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๑) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๒) จัดระบบข้อมูล ตรวจสอบรวมคะแนนจากแบบสอบถาม

๓) นำข้อมูลดิบแต่ละตอนมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

คือ

---

^๑ ล้วน สายหยุด, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๐.

(๑) วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๑ หาค่าร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(๒) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายความว่า มีความรู้ในหลักกรรมระดับมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายความว่า มีความรู้ในหลักกรรมระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายความว่า มีความรู้ในหลักกรรมระดับปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายความว่า มีความรู้ในหลักกรรมระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายความว่า มีความรู้ในหลักกรรมระดับน้อยที่สุด

๓.๓ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ยร้อยละด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปบริการทางสังคมศาสตร์ใช้อย่างแพร่หลายในทางสถิติ ดังต่อไปนี้

๑) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) One – Way Anova ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่มากกว่าสองกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารและครูสอนของโรงเรียน

๒) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อหาค่า (One – way ANOVA Analysis of Variance) ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มากกว่าสองกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารครูผู้สอนของโรงเรียนที่มีนัยสำคัญสถิติ ๐.๐๕ และสูตรการคำนวณหาค่าสถิติ ดังต่อไปนี้^๒

^๒ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๑.

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑. เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ โดยใช้สูตร

การหาค่าร้อยละ (Percentages)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ	P แทน	ร้อยละ
	X แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

๒. เพื่อทราบระดับความรู้หลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

การคำนวณหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum (X - \mu)^2}{N - 1}}$$

S.D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

X^2 แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

$\sum$ แทน ผลรวม

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินอรส วิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูสอนในโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย มีทั้งหมด ๑๒๔ และคน เก็บรวบรวมข้อมูลได้รับกลับมาจำนวน ๑๒๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐๖ ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ แต่ละด้านและพิจารณาเป็นรายข้อ โดยภาพรวม

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโดยพิจารณาเป็นรายข้อ

ตอนที่ ๔ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามความเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศ คือชาย จำนวน ๕๐ คน และเพศหญิง ๗๔ คน ตามความแปรปรวนทางเดียว One – Way Anova

ตอนที่ ๕ การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๑
วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง ๔.๑ แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครู สอนโรงเรียนวิถี จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
๑ หญิง	๗๔	๕๕.๖๗
๒ ชาย	๕๐	๔๐.๓๓
รวม	๑๒๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๗ และรองลงมา คือ เพศชาย จำนวน ๕๐ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๐.๓๓

ตาราง ๔.๒ แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอนโรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๑ ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๒๐	๑๖.๑๒
๒ ๓๑-๔๐ ปี	๕๔	๔๓.๕๔
๓ ๔๑-๕๐ ปี	๔๐	๓๒.๒๕
๔ ๕๑ ปีขึ้นไป	๑๐	๘.๐๕
รวม	๑๒๔	๑๐๐

จากตาราง ๔.๒ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๒ รองลงมา คือ อายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕๔ อายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒๕ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๕

ตาราง ๔.๓ แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอนโรงเรียนวิถิพุทธ
จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
๑ ประิญาตรี	๖๔	๕๑.๖๑
๒ ประิญาโท	๕๐	๔๐.๓๐
๓ ประิญาเอก	๑๐	๘.๐๙
รวม	๑๒๔	๑๐๐

จากตาราง ๔.๓ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๖๑ รองลงมา คือ ปริญญาโท จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๐ ปริญญาเอก จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๙

ตาราง ๔.๔ แสดงจำนวนค่าร้อยละของผู้บริหารและครูสอนโรงเรียนวิถิพุทธ
จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

ประสบการณ์ในการสอน	จำนวน	ร้อยละ
๑ น้อยกว่า ๕ ปี	๖๐	๔๘.๓๘
๒ ๖-๑๐ ปี	๓๙	๓๑.๔๕
๓ ๑๑ - ๒๐ ปี	๑๕	๑๒.๐๙
๔ ๒๑ ปีขึ้นไป	๑๐	๘.๐๘
รวม	๑๒๔	๑๐๐

จากตาราง ๔.๔ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๘ รองลงมา คือ ๖ – ๑๐ ปี จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔๕, ๑๑-๒๐ ปี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๙ ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๘

ตอนที่ ๒

วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
แต่ละด้านและพิจารณาเป็นรายข้อโดยภาพรวม

ตาราง ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวม

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑	ปัจจัยด้านการบริหาร	๔.๐๕	๐.๖๔	มาก
๒	ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน	๓.๘๑	๐.๖๖	มาก
๓	ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	๓.๕๕	๐.๖๕	มาก
๔	ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร	๔.๐๐	๐.๖๖	มาก
๕	ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน	๓.๘๕	๐.๖๕	มาก
๖	ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๔.๐๖	๐.๕๖	มาก
๗	ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู	๔.๑๐	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม		๓.๕๕	๐.๕๕	มาก

จากตาราง ๔.๕ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๕$, S.D. =, ๐.๕๕) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการบริหาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๕$,
S.D. =, ๐.๖๔) และต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D.
=, ๐.๖๖) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓

วิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโดยพิจารณาเป็นรายข้อ

ตาราง ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ปัจจัยด้านการบริหาร

ปัจจัยด้านการบริหาร		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย	๔.๐๕	๐.๖๔	มาก
๒.	ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการแก่ครูและนักเรียน	๓.๘๕	๐.๖๖	มาก
๓.	ความมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	๓.๕๕	๐.๖๕	มาก
๔.	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน	๔.๐๐	๐.๗๖	มาก
๕.	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อพิจารณาอยู่เสมอ	๓.๘๑	๐.๗๕	มาก
ภาพรวม		๓.๕๕	๐.๕๕	มาก

จากตาราง ๔.๖ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๕, ๐.๕๕$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญความด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๕, ๐.๖๔$) รองลงมา คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๐, ๐.๗๖$) และต่ำสุด คือ ครูได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้เข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อพิจารณาตนเองอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๑, ๐.๗๕$) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	การจัดการเรียนการสอนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ	๓.๕๘	๐.๕๑	มาก
๒.	การใช้สื่อการเรียนการสอนต้องใช้อุปกรณ์ เช่น เครื่องฉาย ภาพโปรเจกเตอร์ เครื่องเสียง ฯลฯ	๔.๑๐	๐.๘๗	มาก
๓.	การวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมชัดเจน	๔.๑๓	๐.๘๓	มาก
๔.	การควบคุมการใช้วัสดุอุปกรณ์โดยการดูแลตรวจสอบให้มี อายุการใช้งานได้นาน	๓.๕๓	๐.๕๓	มาก
๕.	การประเมินการใช้วัสดุอุปกรณ์ ปรับปรุงใช้ประโยชน์ให้ คุ้มค่า	๔.๒๗	๐.๘๑	มาก
ภาพรวม		๔.๐๕	๐.๖๔	มาก

จากตาราง ๔.๗ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียน
การสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๕, ๐.๖๔$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการประเมินการ
ใช้วัสดุอุปกรณ์ ปรับปรุงใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗, ๐.๘๑$)
รองลงมา คือ การวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย
($\bar{X} = ๔.๑๓, ๐.๘๓$) และต่ำสุด คือ การควบคุมการใช้วัสดุอุปกรณ์โดยการดูแลตรวจสอบให้มีอายุ
การใช้งานได้นาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๓, ๐.๕๓$) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่

ปัจจัยด้านอาคารสถานที่		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	การวางแผนก่อสร้างอาคารสถานที่โดยการเลือกสถานที่ตั้งการ ออกแบบอาคารและการควบคุมสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่	๓.๘๑	๐.๘๒	มาก
๒.	การวางแผนการใช้อาคารสถานที่โดยมีการชี้แจงการใช้แก่นักเรียนและครู	๓.๘๓	๐.๘๑	มาก
๓.	การควบคุมอาคารสถานที่โดยการดูแล ตรวจสอบตกแต่งและ ปรับปรุงให้สวยงาม	๔.๑๓	๐.๗๗	มาก
๔.	การจัดให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอาคาร สถานที่	๓.๕๘	๐.๘๕	มาก
๕.	การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เพื่อนำมาปรับปรุงหาแนว ทางการใช้ประโยชน์	๓.๖๕	๐.๘๕	มาก
ภาพรวม		๓.๘๕	๐.๖๖	มาก

จากตาราง ๔.๘ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านอาคารสถานที่
อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๕, ๐.๖๖$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการควบคุม
อาคารสถานที่โดยการดูแล ตรวจสอบตกแต่งและปรับปรุงให้สวยงาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย
($\bar{X} = ๔.๑๓, ๐.๗๗$) รองลงมา คือ การจัดให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอาคาร
สถานที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๘, ๐.๘๕$) และต่ำสุด คือ การประเมินผลการใช้อาคาร
สถานที่เพื่อนำมาปรับปรุงหาแนวทางการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๖๕,$
 ๐.๘๕) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีสอน ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	ผู้บริหารสนับสนุนครูโดยการพิจารณาความดีความชอบตามหลักธรรมาภิบาล	๓.๘๔	๐.๘๔	มาก
๒.	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการให้รางวัลหรือคำชมเชย	๓.๗๕	๐.๘๐	มาก
๓.	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อ	๓.๕๖	๐.๘๑	มาก
๔.	ผู้บริหารให้การยอมรับจากครูว่าเป็นแบบอย่างที่ดีและเพื่อนร่วมงาน	๔.๐๒	๐.๘๐	มาก
๕.	ผู้บริหารสนับสนุนครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาบ่อยๆ	๔.๒๗	๐.๗๗	มาก
ภาพรวม		๓.๕๕	๐.๖๕	มาก

จากตาราง ๔.๕ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๕, ๐.๖๕$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาตนเองบ่อย ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗, ๐.๗๗$) รองลงมา คือ ผู้บริหารให้การยอมรับจากครูว่าเป็นแบบอย่างที่ดี และเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๒, ๐.๘๐$) และต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการให้รางวัลหรือคำชมเชย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๗๕, ๐.๘๐$) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน

ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	ครูผู้สอนได้รับการนิเทศโดยผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๖	๐.๘๔	มาก
๒.	การนิเทศการสอนโดยผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริมให้ครูได้ประเมินตนเองในการวางแผนการสอน วิชาการสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์	๓.๕๒	๐.๕๕	มาก
๓.	การนิเทศการสอนโดยศึกษานิเทศก์ช่วยให้ครูได้พัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน	๔.๐๐	๐.๕๖	มาก
๔.	การนิเทศระหว่างครูผู้สอนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	๔.๐๘	๐.๘๘	มาก
๕.	ช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างครูผู้สอนทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประโยชน์ พัฒนา ปรับปรุงติดตามและประเมินผล	๔.๐๖	๐.๘๕	มาก
ภาพรวม		๔.๐๐	๐.๗๖	มาก

จากตาราง ๔.๑๐ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๐, ๐.๗๖$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้าน การนิเทศระหว่างครูผู้สอนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๘, ๐.๘๘$) รองลงมา คือ ช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างครูผู้สอนทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประโยชน์ ปรับปรุงติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๖, ๐.๘๕$) และต่ำสุด คือ การนิเทศการสอนโดยผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริมให้ครูได้ประเมินตนเองในการวางแผนการสอน วิชาการสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๒, ๐.๕๕$) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้หลากหลายชนิดและเหมาะสม	๓.๕๔	๐.๘๑	มาก
๒.	ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและจุดประสงค์ในการเรียนการสอน	๓.๘๘	๐.๘๕	มาก
๓.	ครูผู้สอนจัดเตรียมผู้เรียน ชั้นเรียนและสื่อที่ใช้สอนไว้ให้พร้อมเพียง	๓.๘๖	๐.๘๓	มาก
๔.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน	๓.๘๗	๐.๘๓	มาก
๕.	ครูติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	๓.๗๒	๐.๘๕	มาก
ภาพรวม		๓.๘๑	๐.๗๕	มาก

จากตาราง ๔.๑๑ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๑, ๐.๗๕$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้หลากหลายชนิดและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๔, ๐.๘๑$) และรองลงมา คือ ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและจุดประสงค์ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๘, ๐.๘๕$) ต่ำสุด คือ ครูผู้สอนประเมินผลและติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๗๒, ๐.๘๕$) ตามลำดับ

ตาราง ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู

ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.	ครูมีความรู้ความสามารถสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์	๓.๕๔	๐.๘๑	มาก
๒.	ครูมีประสบการณ์ใช้สื่อและวิธีการสอนที่หลากหลาย	๓.๘๘	๐.๘๕	มาก
๓.	ครูนำประสบการณ์ของตนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๘๖	๐.๘๓	มาก
๔.	ครูบูรณาการเนื้อหาวิชาเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระอื่นๆ	๓.๘๗	๐.๘๓	มาก
๕.	ครูสามารถประเมินเทคนิคการสอนของตนเองได้	๓.๗๑	๐.๘๕	มาก
ภาพรวม		๓.๘๑	๐.๗๕	มาก

จากตาราง ๔.๑๒ พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๑, ๐.๗๕$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านครูมีความรู้ความสามารถสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๔, ๐.๘๑$) รองลงมาคือ ครูมีประสบการณ์ใช้สื่อและวิธีการสอนที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๘๘, ๐.๘๕$) และต่ำสุด คือ ครูสามารถประเมินเทคนิคการสอนของตนเองได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๗๑, ๐.๘๕$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๔

วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศ คือ เพศชาย ๕๐ คน และเพศหญิง ๗๔ คน ตามความแปรปรวนทางเดียว One - Way Anova ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ๗ ด้านจำแนกตามเพศ

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย ๗ ด้าน		ชาย		หญิง		t	P
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.	ปัจจัยด้านการบริหาร	๔.๐๖	๐.๕๖	๔.๑๐	๐.๖๗	-.๕๑๘	๐.๖๐
๒.	ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน	๓.๘๕	๐.๖๐	๓.๕๑	๐.๖๕	-.๖๐๕	๐.๕๔
๓.	ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	๓.๕๕	๐.๕๖	๓.๕๕	๐.๖๘	.๐๔๓	๐.๕๖
๔.	ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร	๓.๕๑	๐.๖๘	๔.๐๔	๐.๘๐	-๑.๒๕	๐.๒๑
๕.	ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน	๓.๗๖	๐.๖๓	๓.๘๓	๐.๘๐	-.๖๓๐	๐.๕๒
๖.	ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๓.๔๕	๐.๗๗	๓.๔๕	๐.๗๔	๐.๖๐๔	๐.๕๔๖
๗.	ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู	๓.๔๗	๐.๗๘	๓.๕๕	๐.๗๖	๐.๕๕๓	๐.๖๒๑
รวม		๓.๕๑	๐.๔๕	๓.๕๖	๐.๖๓	-๐.๗๕	๐.๔๒

จากตาราง ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลกลุ่มความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสอนโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย ทั้ง ๗ ด้าน จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารและครูมีเพศ

ต่างกัน มีความเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ แต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสถวิทยาลัย
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ๗ ด้าน
จำแนกตามอายุ

ข้อ	การบริหารโรงเรียน วิถิพุทธ	อายุต่ำกว่า ๓๑ปี		อายุ๓๑-๔๐		๔๑-๕๐ ปี		F	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.	ปัจจัยด้านการ บริหาร	๔.๒๔	๐.๕๖	๔.๐๘	๐.๕๖	๔.๒๕	๐.๕๒	๐.๘๒	๐.๔๑
๒.	ปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียน การสอน	๓.๓๔	๐.๓๕	๔.๒๖	๐.๔๒	๔.๔๒	๐.๔๑	๐.๑๐	๐.๑๒
๓.	ปัจจัยด้านอาคาร สถานที่	๔.๒๓	๐.๕๐	๔.๑๕	๐.๔๘	๔.๓๕	๐.๕๑	๐.๓๑	๐.๒๔
๔.	ปัจจัยด้านการ สนับสนุนของ ผู้บริหาร	๔.๒๑	๐.๕๕	๔.๒๒	๐.๕๒	๔.๔๓	๐.๕๔	๐.๓๘	๐.๒๔
๕.	ปัจจัยด้านการนิเทศ การเรียนการสอน	๔.๒๑	๐.๕๕	๔.๒๒	๐.๕๒	๔.๔๓	๐.๕๔	๐.๓๘	๐.๒๔
๖.	ปัจจัยด้านการใช้สื่อ การเรียนการสอน	๔.๒๔	๐.๕๖	๔.๐๘	๐.๕๖	๔.๒๕	๐.๕๒	๐.๘๒	๐.๔๑
๗.	ปัจจัยด้าน ประสบการณ์การ สอนของครู	๔.๒๑	๐.๕๕	๔.๒๒	๐.๕๒	๔.๔๓	๐.๕๔	๐.๓๘	๐.๐๓*
รวม		๔.๒๖	๐.๔๐	๔.๑๘	๐.๓๖	๔.๓๘	๐.๓๗	๐.๒๘	๐.๐๔

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีอายุต่างกัน ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตาราง ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินรสุวิทย์วิทยาลัย
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๓๑ – ๔๐ ปี	๔๑ – ๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
		๓.๕๓	๔.๒๗	๔.๑๖	๔.๐๕
ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๓.๕๓	-	- ๐.๓๔	- ๐.๒๓	๐.๑๑*
๓๑ – ๔๐ ปี	๔.๒๗		-	๐.๑๑	๐.๒๒*
๔๑ – ๕๐ ปี	๔.๑๖			-	๐.๑๑*
๕๑ ปีขึ้นไป	๔.๐๕				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบความเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีอายุต่างกันเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตาราง ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนจิโนรสวิทยาลัย
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ข้อ	การบริหารโรงเรียนวิถี พุทธ	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก		F	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.	ปัจจัยด้านการบริหาร	๔.๐๘	๐.๖๖	๔.๑๐	๐.๕๔	-๐.๒๐	๐.๘๓	๔.๐๘	๐.๖๖
๒.	ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ การเรียนการสอน	๓.๘๓	๐.๖๕	๓.๙๖	๐.๕๗	-๐.๘๔	๐.๓๕	๓.๘๓	๐.๖๕
๓.	ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	๓.๙๓	๐.๖๗	๔.๐๑	๐.๕๘	-๐.๘๔	๐.๔๐	๓.๙๓	๐.๖๗
๔.	ปัจจัยด้านการสนับสนุน ของผู้บริหาร	๓.๙๖	๐.๗๗	๔.๑๔	๐.๗๒	-๑.๕๒	๐.๑๓	๓.๙๖	๐.๗๗
๕.	ปัจจัยด้านการนิเทศการ เรียนการสอน	๓.๗๖	๐.๗๕	๓.๙๖	๐.๕๘	-๒.๐๕	๐.๑๒	๓.๗๖	๐.๗๕
๖.	ปัจจัยด้านการใช้สื่อการ เรียนการสอน	๔.๒๑	๐.๕๕	๔.๒๒	๐.๕๒	๔.๔๓	๐.๕๔	๐.๓๘	๐.๒๔
๗.	ปัจจัยด้านประสพ การณ์ การสอนครู	๓.๓๔	๐.๓๕	๔.๒๖	๐.๔๒	๔.๔๒	๐.๔๑	๐.๑๐	๐.๐๓*
	รวม	๓.๙๒	๐.๖๒	๔.๐๔	๐.๔๕	-๑.๒๕	๐.๒๑	๓.๙๒	๐.๖๒

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกัน

จากตาราง ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการ
บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น โดยรวมที่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า ๐.๐๕

ตาราง ๔.๑๗ วิเคราะห์ความแปรปรวนระดับตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการ
บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

การบริหารโรงเรียน วิถีพุทธ ๗ ด้าน		แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	P
๑.	ปัจจัยด้านการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	๘.๖๔	๒	๔.๓๒	๑๑.๔๐	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๕๔.๔๖	๒๔๕	๐.๓๓	๕๔.๔๖	
		รวม	๑๐๓.๑๑	๒๕๑			
๒.	ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๒๕	๒	๖.๖๒	๑๖.๓๓	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๕๘.๓๘	๒๔๕	๐.๓๕		
		รวม	๑๑๑.๖๔	๒๕๑			
๓.	ปัจจัยด้านอาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๘๔	๒	๕.๔๒	๑๔.๐๐	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๑๑๑.๖๓	๓๑๖	๐.๓๕		
		รวม	๑๐๓.๒๖	๒๕๑			
๔.	ปัจจัยด้านการสนับสนุน ของผู้บริหาร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๓	๒	๐.๐๖	๐.๑๑	๐.๘๕
		ภายในกลุ่ม	๑๔๘.๖๕	๒๔๕	๐.๕๕		
		รวม	๑๔๘.๓๘	๒๕๑			
๕.	ปัจจัยด้านการนิเทศการ เรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๕๐	๒	๑.๗๕	๓.๑๒	๐.๐๔*
		ภายในกลุ่ม	๑๓๕.๓๘	๒๔๕	๐.๕๖		
		รวม	๑๓๕.๓๘	๒๔๕			
๖.	ปัจจัยด้านการใช้สื่อการ เรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๕.๘๓	๒	๒.๙๑	๘.๖๐	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๕.๘๓	๒	๒.๙๑		
			๕๐.๑๕	๒๕๑			

ตาราง ๔.๑๗ วิเคราะห์ความแปรปรวนระดับตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการ
บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน (ต่อ)

การบริหารโรงเรียน วิถีพุทธ ๗ ด้าน		แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	F	P
ปัจจัยด้านประสพ การณ์การสอนครู	ระหว่างกลุ่ม		๐.๑๓	๒	๐.๐๖	๐.๑๑	๐.๘๕
	ภายในกลุ่ม		๑๔๘.๖๕	๒๔๕	๐.๕๕		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม		๕.๘๓	๒	๒.๙๑	๘.๖๐	๐.๐๐*
	ภายในกลุ่ม		๕.๘๓	๒	๒.๙๑		
	รวม		๕๐.๑๕	๒๕๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตาม
ประสบการณ์การสอน โดยรวม พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ ๕

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสวิทยาลัย
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ตาราง ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียน
ชินรสวิทยาลัย

	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑.	ผู้บริหารรวมทั้งครูผู้สอนควรจริงจังและเข้มงวดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มากขึ้น การมีจิตสาธารณะ การเรียนการสอนควรให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมนักเรียนควบคู่กันไป โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ	๑๐	๕.๘๖
๒.	ผู้บริหารควรมีเหตุผล มีความเฉลียวฉลาดรอบรู้อย่างมีองค์รวม มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ไม่ประมาท กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญก้าวหน้า	๓๐	๑๑.๕๐
๓.	ควรนำหลักวิถิพุทธมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และความประพฤติพร้อมบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนให้เข้ากับหลักพุทธธรรม	๕	๓.๕๗
๔.	ผู้บริหารควรเพิ่มมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธและแนวทางการปฏิบัติงานด้านหลักการเป็นอยู่อย่างพอเพียงทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง	๖	๒.๓๘
๕.	จัดให้ครูทุกกลุ่มสาระเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจมีความประพฤติเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดี	๑๐	๒.๗๖
๖.	ผู้บริหารควรเป็นผู้นำด้านการจัดระบบบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ	๑๐	๓.๘๖
๗.	ผู้บริหารให้การสนับสนุนทุกกิจกรรม แต่การดำเนินงานน้อยเกินไปไม่สม่ำเสมอ	๕	๑.๕๘
๘.	การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธควรเป็นภาระหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน	๗	๒.๗๗

ข้อเสนอแนะ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
๕	กิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธควรกระทำอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ	๑๖	๖.๓๔
๑๐	ควรปรับปรุงกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธให้สอดคล้องกับวิถีประจำวันของบุคลากรภายในโรงเรียนให้มากและเข้มแข็งที่สุด	๑๕	๕.๕๕
๑๑	มีการประสานชุมชน ภาคีเครือข่ายให้มีบทบาทต่อโรงเรียนมากขึ้น	๑๘	๗.๑๔
๑๒	จัดทำแผนบริหารที่ชัดเจนสามารถนำมาปฏิบัติได้ตามแนววิถีพุทธ	๘	๓.๑๗

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ และเพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพบุคคล ตามภาระหน้าที่การบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านการบริหาร ๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ๕) ปัจจัยด้านกรณีเหตุการณ์การเรียนการสอน ๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ๗) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครู และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากผู้บริหารและครู ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งผู้บริหารและครูสอน โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย จำนวน ๑๒๔ คน เก็บเครื่องมือวิจัยได้จำนวน ๑๒๔ คน และเครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกันทั้งหมด

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารและครูสอน โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพศ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๗๔ คน และ รองลงมา เป็นเพศผู้ชาย จำนวน ๕๐ คน

อายุ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๔ คน รองลงมา มีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๐ คน และต่ำสุดมีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไปจำนวน ๑๐ คน

วุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๖๔ คน รองลงมา ระดับปริญญาโท จำนวน ๕๐ คน และปริญญาเอก จำนวน ๑๐ คน

ประสบการณ์การสอนของครู พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๖๐ คน และรองลงมา ๖-๑๐ ปี จำนวน ๓๕ คน และต่ำสุดอยู่ระหว่าง ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐ คน

๕.๑.๒ ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง ๗ ด้าน

วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชินรอสวิทยาลัย ตามบทบาทภาระหน้าที่การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง ๗ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๕๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ปัจจัยด้านการบริหาร ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มี ๓ อันดับ คือ ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนชินรอสวิทยาลัย ($\bar{X}=๔.๐๕$) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน ($\bar{X}=๔.๐๐$) และ ครูได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้เข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ($\bar{X}=๓.๕๕$)

๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๕$) รองลงมา คือ ด้านการประเมินการใช้วัสดุอุปกรณ์ ปรับปรุงใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ($\bar{X}=๔.๒๓$) การวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมชัดเจน ($\bar{X}=๔.๑๓$) และ การควบคุมการใช้วัสดุอุปกรณ์โดยการดูแลตรวจสอบให้มีอายุการใช้งานได้นาน ($\bar{X}=๓.๕๓$)

๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือ การควบคุมอาคารสถานที่โดยการดูแล ตรวจสอบตกแต่งและปรับปรุงให้สวยงาม ($\bar{X}=๔.๑๓$) การจัดให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอาคารสถานที่ ($\bar{X}=๓.๕๘$) การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เพื่อนำมาปรับปรุงหาแนวทางการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=๓.๖๕$) และน้อยที่สุด คือ การวางแผนสร้างอาคารสถานที่และคุมสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=๓.๘๑$)

๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๕๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาตนเองบ่อยๆ ($\bar{X}=๔.๒๗$)ผู้บริหารให้การยอมรับจากครูว่าเป็นแบบอย่างที่ดีและเพื่อนร่วมงาน($\bar{X}=๔.๐๒$)ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการให้รางวัลหรือคำชมเชย ($\bar{X}=๓.๗๕$)

๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ คือผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๐๘$) ส่งเสริมให้บุคลากร ครูและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมการลด ละ เลิก อบายมุข ถือศีล๕ ($\bar{X}=๔.๐๖$) และ ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรทั้งบุคลากร ครูและนักเรียน อ่อนน้อม ถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตากรุณาต่อกัน ($\bar{X}=๔.๐๔$)

๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้หลากหลายชนิดและเหมาะสม ($\bar{X}=๓.๕๔$) ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและจุดประสงค์ในการเรียนการสอน ($\bar{X}=๓.๘๘$) และ ครูผู้สอนประเมินผลและติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=๓.๗๒$)

๗) ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์ ($\bar{X}=๓.๕๔$) ครูผู้สอนมีประสบการณ์ใช้สื่อและวิธีการสอนที่หลากหลาย ($\bar{X}=๓.๘๘$) และครูผู้สอนสามารถประเมินเทคนิคการสอนของตนเองได้ ($\bar{X}=๓.๗๑$)

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบ ข้อสังเกตควรนำมาอภิปราย ทำให้ทราบข้อมูลและสามารถ อภิปรายผลถึงการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธ ตามภาระหน้าที่ในการบริหารงานโรงเรียนวิถิปุทธทั้ง ๓ ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังที่ กิตติมา ปริติลล ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้บริหาร โรงเรียนและครู มีบทบาทในฐานะเป็นผู้นำในโรงเรียน และต้องมีบทบาทในการบริหารงานทุก ด้าน” และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๑) **ปัจจัยด้านการบริหาร** พบว่า ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมให้ความสำคัญในการจัด สถานที่ ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมวิถิปุทธให้แก่ นักเรียน เพื่อเป็นการ กระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และซึมซาบเกี่ยวกับหลักธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และ เป็นการช่วยกล่อมเกลานักเรียนมีคุณธรรมมากขึ้น ดังที่ ชำเลียง วุฒิจันทร์ ได้กล่าวว่า “โรงเรียน เป็นสถานศึกษาที่อบรมกล่อมเกลานักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของ สังคม และประเทศชาติ ผู้บริหารจึงมีหน้าที่ต้องจัดและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้ เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม และเป็นที่ยอมรับว่าครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการ ดังกล่าว”

๒) **ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน** พบว่า การบริหารวัสดุและสิ่งของ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการที่จะปรับปรุงพัฒนาอุปกรณ์ในโรงเรียนให้ทันสมัยมีการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยต่อการ ดำเนินการและส่งเสริมให้เลือกใช้อุปกรณ์วัสดุให้เหมาะสมกับเวลาและประหยัดต่อค่าใช้จ่ายใน การดำเนินกิจกรรมของ โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ “อัมพวัน ศรีวรรณยศ” ได้ศึกษาวิจัยการบริหารงานอาคารสถานที่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ ปฏิบัติงานในระดับมาก

๓) **ปัจจัยด้านอาคารสถานที่** พบว่าผู้บริหารและครูการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธ ให้ ความสำคัญมากด้านอาคารสถานที่ มีการจัดบุคลากรควบคุมดูแล ตรวจสอบตกแต่งและปรับปรุงให้ สวยงาม การจัดให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ติดตามประเมินผลการใช้อาคาร สถานที่เพื่อนำมาปรับปรุงสม่ำเสมอ

๔) **ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร** พบว่า ผู้บริหารและครูการบริหารโรงเรียน วิถิปุทธ ให้การสนับสนุนของผู้บริหาร ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและแผนงานที่

ชัดเจนเพื่อดำเนินการพัฒนาตามแนววิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ถ้าต้องการให้งานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีการสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีความคล่องตัว ต่อเนื่อง บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น มีการนิมนต์พระภิกษุมาช่วยสอนจริยธรรมในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ “สุพจน์ อวยประเสริฐ” ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก และจากการวิจัยได้ลงไปสัมผัสกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นวิถีพุทธ

๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารในโรงเรียน และผู้บริหารต้องให้ความสำคัญมากกว่าการบริหารงานด้านอื่น ๆ นิมนต์พระสงฆ์และเชิญวิทยากรผู้มีภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้บุคลากร ครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านพระศาสนาเป็นผู้มีความรู้ทางด้านศาสนา เป็นครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนได้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จะช่วยฝึกฝนอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนเป็นคนดีได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ “กิตติพันธ์ รุจิรกุล” ซึ่งได้กล่าวว่า “ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญในงานนิเทศการสอนและต้องส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับงานนโยบายต่าง ๆ ที่จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด ” เพราะการศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา ๔ ว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม และการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ” ฉะนั้นการที่ผู้บริหารเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติในงานด้านการนิเทศการสอน จึงเป็นเรื่องที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการปฏิบัติตามนโยบายและมาตรฐานของโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักพุทธธรรม

๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การจัดอบรมการผลิตสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า สื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งเพราะ ไม่มีครู

คนใดประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน โดยไม่มีสื่อประกอบการสอนเพราะการใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีเจตคติและเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้สื่อยังเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจ ได้รวดเร็วขึ้น ดังนั้นผู้บริหารและครูจึงต้องให้การสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า ผู้สอนสามารถจัดทำแลพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

๓) ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร นพพลกรัง กล่าวว่าการเตรียมการสอนของครูทำให้ครูทราบล่วงหน้าว่าจะให้เด็กเรียนรู้อะไร มากน้อยเพียงใด และให้เขาเรียนรู้สิ่งต้องการโดยวิธีการใดบ้าง ซึ่งการเตรียมการสอนแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ๑)การเตรียมการสอนระยะสั้น ประกอบด้วยเตรียมจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลและตัวผู้เรียน ๒) การเตรียมการสอนระยะยาว สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ศึกษาหลักสูตร ศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือครู แผนการสอน ฯลฯ และศึกษาวิธีการวัดผลและประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

๑) เพศแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน โดยเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธมากกว่า เพศชาย สำหรับรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เทคนิคประสบการณ์การสอนของครู โดยเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียน วิถิพุทธมากกว่า เพศชาย

๒) อายุแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตาม อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวม มีความเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ระดับการศึกษาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีความรู้ระดับปริญญาตรีโท เอก ซึ่งมีความเข้าใจ บทบาทของผู้บริหารเป็นอย่างดีแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความเห็นไม่แตกต่างกัน

๔) ประสพการณ์แตกต่างกัน บ่งชี้ว่า ผู้บริหารและครูมีประสพการณ์ที่แตกต่างกันก็จริง แต่ถ้าได้ดำเนินการตามแบบแผนที่โครงการ โรงเรียนวิถิพุทธได้กำหนดเอาไว้เป็นขั้นเป็นตอน แล้วดำเนินการตามแนวทางเดียวกันทั้ง ๑ ด้าน ก็จะได้ผลใกล้เคียงกัน คืออยู่ในระดับมากเหมือนกัน โดยการใช้ตัวชี้วัดเดียวกัน ตามที่ได้กล่าวเอาไว้ในบทที่ ๒ ซึ่งผู้บริหารที่มีประสพการณ์มากกว่า การบริหารงานน่าจะดีกว่า แต่งานวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าหลักการ วิธีการ มีความชัดเจน โดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ผลที่ได้รับก็จะไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับโครงการอื่น ๆ ต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ประโยชน์ที่ได้จากวิจัย และนำเสนอแนะแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินรสวิทยาลัย และโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไปมีดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบาย

(๑) ผู้บริหารรวมทั้งครูผู้สอนควรจริงจังและเข้มงวดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มากขึ้น การมีจิตสาธารณะ การเรียนการสอนควรให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมนักเรียนควบคู่กันไป โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ

(๒) ผู้บริหารควรมีเหตุผล มีความเฉลียวฉลาดรอบรู้อย่างมีองค์รวม มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ไม่ประมาท กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญก้าวหน้า

(๓) ควรนำหลักวิถิพุทธมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ และความประพฤติพร้อมบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนให้เข้ากับหลักพุทธธรรม

(๔) ผู้บริหารควรมีมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธและแนวทางการปฏิบัติงานด้านหลักการเป็นอยู่อย่างพอเพียงทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง

(๕) ผู้บริหารควรเพิ่มมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธและแนวทางการปฏิบัติงานด้านหลักการเป็นอยู่อย่างพอเพียงทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง

(๖) จัดให้ครูทุกกลุ่มสาระเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนามีความรู้ ความเข้าใจ มีความประพฤติเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดี

(๗) กิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธควรกระทำอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ

(๘) ควรปรับปรุงกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธให้สอดคล้องกับวิถีประจำวันของบุคลากรภายในโรงเรียนให้มากและเข้มแข็งที่สุด

(๙) มีการประสานชุมชนและภาคีเครือข่ายให้มีบทบาทต่อโรงเรียนมากขึ้น

(๑๐) จัดทำแผนบริหารที่ชัดเจนสามารถนำมาปฏิบัติได้ตามแนววิถีพุทธ

๒) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ศึกษาบทบาทการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ทุกโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

(๒) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต ๒

(๓) ศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกับตัวแปร งานวิจัยนี้ เช่น ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

บรรณานุกรม

(๑) ข้อมูลปฐมภูมิ :

ข้อมูลทุติยภูมิ

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร :

กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร :

คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

_____ .แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, กรุงเทพมหานคร:คุรุสภา ลาดพร้าว,๒๕๔๕.

กรมสามัญศึกษา. คู่มือการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและ

คณะกรรมการสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๐.

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

๒๕๒๓.

_____ .หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์องค์การรับสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๑.

_____ .เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.๒๕๓๕.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

_____ .แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล.กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา

ลาดพร้าว.๒๕๔๖.

_____ .พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

_____ .แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับ

สินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, ความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศ. ๒๕๔๔.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักสูตรมนุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๘.

จรัส โพธิ์ศิริ. ศึกษา๔๗๒ การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร.ป.ท., ๒๕๒๓.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, กรุงเทพมหานคร :

บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๔๕.

จිරพันธ์ กาญจนจิตรรา. สังคมวิทยามนุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, ๒๕๒๒.

ชนาธิป พรกุล. แคลศรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ชลิต พุทธิรักษา. การบริหารงานอาคารสถานที่. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร :

ป. สัมพันธ์พาณิชย์, ๒๕๒๘.

ถนัด ม่วงมณี. คู่มือสอบบรรจุครู ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาการครูการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว แขวงบึงทองหลาง เขตบึงทองหลาง.

๒๕๔๔.

ณัฐรดา ศิลปอุดม. ปฏิกริยาของเยาวชนต่อรายการโทรทัศน์. ๒๕๕๑.

ทองหล่อ เดชไชย. การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.

ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖.

ธีระ รุญเจริญ. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : U.L.T. เพรส, ๒๕๔๖.

_____. การบริหารเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอลโล่การพิมพ์,

๒๕๔๕.

ธีรารง ชูทัพ. การบริหารและการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: กองการวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓.

นพพงษ์ บุญจิตรดูล. ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๐.

_____. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๘.

นิพนธ์ กินาวงศ์. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒, พิษณุโลก: ตระกูลไทย, ๒๕๔๓.

นลินี ทวีสิน. การศึกษาอัฟเกรด สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD), ผู้บริหารสถานศึกษา.

๒๕๕๔.

บรรเจอดพร รัตนพันธ์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์,

๒๕๔๓.

ประสาร ทองภักดี. กลวิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ ๒

ระบบการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

, ๒๕๒๖ .

ปรัชญา เวสารัชช. ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: ประมวลสารการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :

บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. การพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,

๒๕๔๘.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๕.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น. กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๗.

_____การศึกษาแนวพุทธ. โรงเรียนวิถีพุทธ, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ฐมมจิตโต ป.ธ. ๘, Ph.D.). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๕.

พระเทพโสภณ. (ประยูร ฐมมจิตโต). ทิศทางการศึกษาไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก.(ป.อ.ปยุตโต). การศึกษาลับง่าย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.

พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). ผู้การศึกษาแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

พันธ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา. สื่อในสังคมไทยต่อสุขภาวะและสิทธิมนุษยชนของเด็ก เยาวชน. ๒๕๔๗.

พิชญ์ ฟองศรี. การวิจัยทางการศึกษา. ศูนย์เอกสารตำรา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ๒๕๔๖.

พิทยา บวรวัฒนา. รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. การศึกษาเอกชน. ๒๕๔๑.

ภารดี อนันต์นารี. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : สำนักพิมพ์. ๒๕๕๒.

ภิญโญ สาธร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

เมตตา ภิรมย์ภักดี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕.

โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม. อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง.

- รุจิรัฐ ภู่อสารและจันทราณี สงวนนาม. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
 บั๊กพอยท์, ๒๕๕๕.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. การบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ภาควิชาการบริหาร
 การศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑.
- ล้วน สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๘.
- วสันต์ ธีระนุรักษ์. ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. ๒๕๔๐.
- วลัยพร ศิริภิรมย์. แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้, ๒๕๔๕.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร, แอล ที เพรส,
 ๒๕๔๒.
- รัตน์ บัวขาว. ผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์. ประชาศึกษา, ๒๕๔๐.
- วารีย์ ภูเสตร์. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน. จันทบุรี : สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๒.
- วินิจ เกตุขำ. กระบวนการกลุ่มศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. ระบบงานธุรการสมัยใหม่, กรุงเทพมหานครดีไลท์จำกัด, ๒๕๓๕.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- สมคิด บางโม. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔.
- _____ พุทธวิธีสอน. การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนลิการ. กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๒๘.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี: ชัยศิริการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- สนอง เกื้อมาก. คู่มือสอบผู้บริหารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
 นครสวรรค์ : เรียนดี, ๒๕๓๗.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช
 ตำราวิทยากร, ๒๕๔๗.
- สวัสดี สายประสิทธิ์. คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔.
- สวัสดี กาญจนสุวรรณ. การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ. สำนักงานวิจัยและบริการวิชาการสถาบัน
 ราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๒.
- สันต์ ธรรมบำรุง. หลักการนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๒๖.

- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร
การศึกษาในการประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มการบริหารการศึกษา.
นนทบุรี : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๗.
- สนิท สมัครการ. มานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาดไทย กรมราชทัณฑ์,
๒๕๑๐.
- สุรัฐ ศิลปะอนันต์. นักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- สุมน อมรวิวัฒน์. พุทธวิธีสอนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิกการ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๒๘.
- สุรพันธ์ ยนต์ทอง. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์อักษร, ๒๕๒๖.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและคณะ. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ:ศึกษากรณีโรงเรียนวิถีพุทธ
๑๐ เขตพื้นที่การศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร:
เจปรีนการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- _____. “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ”: ศึกษากรณีโรงเรียนวิถีพุทธ ๑๐ เขต
พื้นที่การศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร:
เจปรีนการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- สุปรีชา หิรัญโร. (ม.ป.ป.). การวางแผนอาคารสถานที่ของ โรงเรียน. ภาควิชาบริหาร มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ชลบุรี, ๒๕๔๑.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ.
กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- สุขุม ศรีบุรินทร์. สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
๒๕๒๕.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.
- สุปรีชา หิรัญโร. (ม.ป.ป.). การวางแผนอาคารสถานที่ของ โรงเรียน. ภาควิชาบริหาร มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑.
- สมณฑา แก่นกุล. การศึกษาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่๖ . สำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอดงไผ่ จังหวัดชุมพร : สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนวัดเสด็จ**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตลพบุรี เขต ๑.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาบุคลากรกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖.

_____ **คู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

_____ **คู่มือคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒**, กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊กส์, ๒๕๕๖.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๘.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. **เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

อากร ใจเที่ยง. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.

อุทัย เดชตานนท์. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๖.

อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

อดิษฐ์ โพธารามิก. **ผลงานกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘.

อดิษฐ์ ชาติกำแหง. **หลักการบริหารโรงเรียนมัธยม**, กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

(๒) บทความ :

บุญนำ ทานสัมฤทธิ์. **ภารกิจเสริมวิถีพุทธ**. (เอกสารประกอบคำสอน), กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร, ๒๕๔๖.

พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส. **บทสัมภาษณ์การศึกษาแนวพุทธ โรงเรียนวิถีพุทธ**. ๒๕๔๖.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์. “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม”. วารสาร
ศึกษาศาสตร์. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๔๕-มีนาคม ๒๕๕๐), ๗๓.

วิจิตร ศรีสอ้าน. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบการบริหารการศึกษา เล่ม ๑ หน่วยที่ ๑- ๑๕.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๑.

สุพล วังสินธ์. การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. วารสารวิชาการ, ปีที่ ๗
(ก.ค. ๒๕๔๕), ๑๖-๑๗.

สุมน อมรวิวัฒน์. ปฏิบัติงานให้เป็นปฏิบัติธรรม. แนวความคิดหลักจากการศึกษาตามนัยพุทธ
ธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนรุ่งอรุณ, ๒๕๔๕, ๔๒.

อดิษฐ์ ชาติกำแหง. หลักการบริหารโรงเรียนมัธยม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงจันทร์
การพิมพ์, ๒๕๒๗.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

กฤษณา ผ่องพิทยา. “การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะภาวะที่พึง
ประสงค์ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และปัจจัยชีวิตสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗.

จรง สุขเกษม. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐.

เจษฎา สิงหธา. “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง”. วิทยานิพนธ์สังคม
สังเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๕.

บำรุง แสนณรงค์. “การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียน
ประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร”. สารนิพนธ์ กศ.ม. การ
บริหารการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๒๕๕๐.

พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที. “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ พระเทพโสภณ
(ประยูร ฐมมุจิโต). ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระภุชงค์สร้อย หนูมาก. “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนา
โรงเรียน วิถีพุทธ”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. สังคมสงเคราะห์
ศาสตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์. “การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียน
วิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕.

พระมหาสรพงษ์ การุญ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล
จังหวัดนครสวรรค์”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑.

พระมหาเมธา อภินนุโท. (ดวงคุณ). “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง
อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสุตวิสุทธิคุณ. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
บาลีในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**.
โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๕.

พระมหาสรพงษ์ การุญ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล
จังหวัดนครสวรรค์, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

วาสนา ติงคาบโค. “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาลำพูน เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

สมคิด โพธิ์จุ่มพล. “การบริหารจัดการในโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านหนองผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

สมพงษ์ เรือนนระการ. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและประสิทธิผลการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน, จังหวัดลพบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญาตมหาบัณฑิต**. สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.

สว่าง มโนใจ. “การนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๕.

สุพจน์ พันธุ์ชูเพชร. “การศึกษากระบวนการบริหารงานของผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

สิริมา กลิ่นกุหลาบ. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการตัดสินใจของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เรียนคุณธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยด้วยชุดการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับชุดการสอนแบบกระบวนการกระจำง่ามนิยม”. **ปริญญาวิทยานิพนธ์ กศ.ม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.

สุรชาติ อินแสง. “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดัวน้อย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

สาส์น ท่าเหล็ก. “การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ – ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘.

แสงทอง เรืองศิลป์. “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๓๔ (บ้านกุดโง้ง)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

อมรรัตน์ แก้วมะ. “การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 สกลนคร เขต ๑”, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,
 ๒๕๕๘.

๔. ภาษาอังกฤษ

Abramson, Mark A. "**In Search of the New Leadership**". Management, September,
 1996.

Cohen, Bruce J. **Introduction to Sociology**. New York : McGraw-Hill. 1979.

Daft Edwards. Management. (3rd) (America: The Dryden. 1976), p 8.

Mintzberg H. **The Nature of Managerial Work**. Harper Row, 1973.

Herzberg C, Melting **experiment son komatile analog composition at 5 GPA,**
Department of Geofogial Sciences Rutgers University. New Brunswick.
 New Jercey 08903, U.S.A, 1995,pp.71-79.

Thomas J. Sergiovarni and Fred D. Carver. **the School Executive: A Theory of**
 Administration.2nd ed. New York: Harper and Row, 1980.

Richard D. Gorton, **School Administration and Supervision** Dubuque: Wm.
 C Brown,1983.

_____.**School Administration and Supervision**, Dubuque: Wm. C. Brown, 1973.

Simon. **Herberds A. Administrative Behavior**, r (3rd). (New York: The Free,1976), p 58.

Luther Gulick, “Management is a Science” (Academy of Management Journal,
 Vol 8, No.1 march.1965), P 7 – 13.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : แบบสอบถามฉบับนี้

มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนการสอน และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้มีคุณภาพต่อไปและแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะการบริหารการเรียนการสอน

แบบสอบถามนี้ ใช้กับผู้บริหารและครูสอนในโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารและครูที่เมตตาอนุเคราะห์ ข้อมูลแบบตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางสาวมณีรัตน์ เมียส

นิติคปริญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ตามความเป็นจริงของท่าน

๑.๑ เพศ

ชาย

หญิง

๑.๒ อายุ

ต่ำกว่า ๓๑ ปี

๓๒ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๕๐ ปี

๕๑ ปีขึ้นไป

๑.๓ วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

๑.๔ ประสบการณ์ในการสอนของครู

น้อยกว่า ๕ ปี

๖ - ๑๐ ปี

๑๑ - ๒๐ ปี

๒๑ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านการบริหาร ๗ ด้านดังนี้

- ๑) ปัจจัยด้านการบริหาร
- ๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- ๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่
- ๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร
- ๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน
- ๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
- ๗) ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการตอบแบบรายชื่อและแบ่งระดับของความคิดเห็น ออกเป็น ๕ ระดับ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาระดับความคิดเห็น ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับ น้อยที่สุด

ผู้วิจัย มีความประสงค์ต้องการทราบ เรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธและโปรดได้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องตารางที่ตรงความเป็นจริง

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ข้อที่	การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑) ปัจจัยด้านการบริหาร						
๑	ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนชินรสวิทยาลัย					
๒	ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการแก่ครูและนักเรียน					
๓	ความมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
๔	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน					
๕	ครูได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้เข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อพิจารณาตนเองอยู่เสมอ					
๒) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน						
๖	การจัดการเรียนการสอนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ					
๗	การใช้สื่อการเรียนการสอนต้องใช้อุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์ เครื่องเสียง ฯลฯ					
๘	การวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมชัดเจน					
๙	การควบคุมการใช้วัสดุอุปกรณ์โดยการดูแลตรวจสอบให้มีอายุการใช้งานได้นาน					
๑๐	การประเมินการใช้วัสดุอุปกรณ์ ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า					
๓) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่						
๑๑	การวางแผนก่อสร้างอาคารสถานที่โดยการเลือกสถานที่ตั้ง การออกแบบอาคารและการควบคุมสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่					
๑๒	การวางแผนการใช้อาคารสถานที่โดยมีการชี้แจงการใช้แก่นักเรียนและครู					
๑๓	การควบคุมอาคารสถานที่โดยการดูแล ตรวจสอบ ตกแต่ง และปรับปรุงให้สวยงาม					

ข้อที่	การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๔	การจัดให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอาคารสถานที่					
๑๕	การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เพื่อนำมาปรับปรุงหาแนวทางการใช้ประโยชน์					

ข้อที่	การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๔) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร						
๑๖	ผู้บริหารสนับสนุนครูโดยการพิจารณาความดีความชอบตามหลักจรรยาภิบาล					
๑๗	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการให้รางวัลหรือคำชมเชย					
๑๘	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อ					
๑๙	ผู้บริหารให้การยอมรับจากครูว่าเป็นแบบอย่างที่ดีและเพื่อนร่วมงาน					
๒๐	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาตนเองบ่อยๆ					
๕) ปัจจัยด้านการนิเทศการเรียนการสอน						
๒๑	ครูผู้สอนได้รับการนิเทศโดยผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ					
๒๒	การนิเทศการสอนโดยผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริมให้ครูได้ประเมินตนเองในการวางแผนการสอน วิชาการสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์					
๒๓	การนิเทศการสอนโดยศึกษานิเทศก์ช่วยให้ครูได้พัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน					
๒๔	การนิเทศระหว่างครูผู้สอนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน					

ข้อที่	การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๒๕	ช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างครูผู้สอนทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประโยชน์ พัฒนา ปรับปรุงติดตามและประเมินผล					
๖) ปัจจัยด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน						
๒๖	ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้หลากหลายชนิดและเหมาะสม ครูผู้สอนเลือกใช้สื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและจุดประสงค์ในการเรียนการสอน					
๒๗	ครูผู้สอนจัดเตรียมผู้เรียน ชั้นเรียนและสื่อที่ใช้สอนไว้ให้พร้อมเพียงพอ					
๒๘	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน					
๒๙	ครูผู้สอนประเมินผลและติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง					

ข้อที่	การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๗) ปัจจัยด้านความรู้ประสบการณ์การสอนของครู						
๓๐	ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์					
๓๑	ครูผู้สอนมีประสบการณ์ใช้สื่อและวิธีการสอนที่หลากหลาย					
๓๒	ครูผู้สอนนำประสบการณ์ของตนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
๓๓	ครูผู้สอนบูรณาการเนื้อหาวิชาเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระอื่น ๆ					
๓๔	ครูผู้สอนสามารถประเมินเทคนิคการสอนของตนเองได้					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีสอน
โรงเรียนชินอรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๑. ข้อเสนอแนะด้านการบริหาร

.....
.....

๒. เสนอแนะด้านวัสดุอุปกรณ์

.....
.....

๓. ข้อเสนอแนะด้านอาคารสถานที่

.....
.....

๔. ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

.....
.....

๕. ข้อเสนอแนะด้านการนิเทศการสอน

.....
.....

๖. ข้อเสนอแนะด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

.....
.....

๗. ข้อเสนอแนะด้านความรู้เทคนิคประสบการณ์การสอนของครู

.....
.....

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๐๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุดาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / ๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ศ.ดร.จันทน์ อดิวัฒนสิทธิ์

ด้วย นางสาวมณีรัตน์ นามสกุล เมียร สหสประจําตัวนิตินิ ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิตินิ
ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรส-วิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษายังหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการ
อนุเคราะห์ จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๐๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / ๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. เรียงชัย หมั่นชนะ

ด้วย นางสาวมณีนรัตน์ นามสกุล เมียส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิสิต
ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรต-วิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาดำเนินการ ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการ
อนุเคราะห์ จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ นุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๕-๐๖๘-๔๔๓๓๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ /๓๔๒ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔
เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ด้วย นางสาวมณีรัตน์ นามสกุล เมียส รหัสประจำตัวนิติ ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิตินิติปริญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถิปุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ดั่งนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗
 ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ /๓๔๒ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔
 เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

ด้วย นางสาวมณีรัตน์ นามสกุล เมียส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ /๓๔๒

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.บุญเลิศ จิรภัทร์

ด้วย นางสาวฉวีรัตน์ นามสกุล เมียส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรรสวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๑. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์สอน สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒. ผศ. ดร. เรืองชัย หมื่นชนะ
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์สอน สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ผู้ทรงวุฒิประจำคณะครุศาสตร์
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู้
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเลิศ จีรภัทร์
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
หนังสือแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-๔๒๗๓

๔ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพิบูลเงิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย นางสาวมณีรัตน์ นามสกุล เมียร หัสประจำตัวนิติ ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิตินิติปริญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนจิโนรสวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิตินิติมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการ
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ
 โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-๔๒๗๓

๔ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๒๔ ชุด

ด้วย นางสาวมณีรัตน์ นามสกุล เมียร สหสประจําตัวนิติศ ๕๒๐๑๔๐๒๓๕๕ นิติตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินอรสวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิติตมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการ
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ
 โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : นางสาวมณีรัตน์ เมียส
- เกิด** : ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘
- สถานที่เกิด** : Thmei Village, Raveang Commune, Sanm Rong District, Takeo Province, Cambodia.
- การศึกษา** : สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา (ม.๖) โรงเรียน Preah Yukunthor Phnom Penh, Cambodia.
พ.ศ. ๒๕๕๒ จบปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ (สาขาพระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๕๕
- หน้าที่** : แปลเอกสาร ภาษากัมพูชาเป็นภาษาไทย ให้บริษัท คริสตัล อะโกร จำกัด
- เข้าศึกษา** : ๖ มิถุนายน ๒๕๕๒
- สำเร็จการศึกษา** : ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : ๑๓๗/ ชนกฤตอพาร์ทเมนต์ ซี. ปรีดีพนมยงค์ ๔๒ ถ.สุขุมวิท ๗๑ แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๑๐
maneerath@hotmail.com โทร ๐๘๗-๕๐๔-๒๑๗๓